Ազգ

AZG

12 ՅՈՒԼԻՍ 1997, ՇԱԲԱԹ #130 (1384)

Կասպյան նավթը հոսում է դեպի Ռուսաստան

11 ՀՈՒԼԻՍ, BBC, «ԱԶԱՏՈՒԹՅՈՒՆ»: Ռուսաստանն ու Չեչնիան այսօր ստորագրեցին բանկային եւ մաքսային համաձայնագրեր, որոնք ճանապարհ պետք է հարթեն Չեչնիայի տարածքով դեպի Ռուսաստան կասպյան նավթի տեղափոխման մասին երկար ժամանակ ձգձգվող գործարքին: Ըստ համաձայնագրի, Չեչնիայի Ազգային դրամատունը Ռուսաստանի Կենտրոնական դրամատանը թղթակցային հաշիվ կբացի, ինչը հնարավորություն կտա չեչենական դրամատանը գործողություններ կատարել Ռուսաստանում: Ավելի ուշ Չեչնիայի պետական նավթային ընկերության նախագահ Խոժահմեդ Յարիխանովն ասաց, թե Ռուսաստանը, Ադրբեջանն ու Չեչնիան այսօր հավանաբար ստորագրեն կասպյան նավթի տեղափոխման մասին պայմանագիրը: Յարիխանովը ԻՏԱՌ-ՏԱՍՍ գործակալությանը հայտնեց, որ Մոսկվայի եւ Գրոզնու ներկայացուցիչներն այսօր մեկնելու են Բաքու՝ պայմանագիրը ստորագրելու:

ԱՆԴՐԱԴԱՐՁ

Իրանի դեսպանությունը պահանջում է «լինել անկեղծ ու հարգել միջազգային նորմերը»

Երեւանում ԻԻՀ դեսպանության մամլո հաղորդագրությունը

Ի պատասխան ծանր մեղադրանքների, որ հուլիսի 5-ին տված մամլո ասուլիսում Հայաստանի իշխանությունների հասցեին արել էր Հայաստանում Իրանի դեսպանության 2-րդ քարտուղար պրն Մաջիդ Ռազավին «Մելլաթ» բանկի խնդրի առիթով, երեկ հրապարակվեց ՀՀ դատախազության պատասխանը, որտեղ «Մելլաթ» բանկի երեւանյան մասնաճյուղի փոխտնօրեններ իրանցի քաղաքացիներ Ռ. Հախնազարյանի եւ Վ. Չասիկյանի «գործով» պնդվում էր, թե իրանցի կասկածյալներն արդեն ընդունել են մեղադրանքը (վարկ տալու դիմաց 26 հազար դոլար կաշառք վերցնելը) եւ թե ՀՀ իրավապահ մարմինները գործել են օրենքի համաձայն եւ նույնիսկ, հաշվի առնելով իրանյան կողմի միջնորդությունը, որպես խափանման միջոց ընտրել ստորագրություն՝ բնակության վայրից չհեռանալու մասին: Այս կապակցությամբ երեկ ստացանք Իրանի դեսպանության հետեւյալ պատասխանը, որտեղ, ի տարբերություն վերոհիշյալ ասուլիսի, խոսքը սահմանափակվում է «Մելլաթի» գործի շրջանակներում եւ դեսպանությունը հերքում է ՀՀ դատախազության պնդումները եւ խորհուրդ է տալիս «լինել անկեղծ ու հարգել միջազգային նորմերը» միաժամանակ թույլ տալով որոշ անբաղձալի ընդհանրացումներ: Այսուհանդերձ, խմբագրությունը հարկ է համարում գոհունակությամբ նշել, որ ըստ երեւույթին կողմերն արդեն ընտրել են «գործը» զուտ լարերի եւ կոնկրետ խնդրի վրա պահելու մարտավարությունը, ինչը հույս է ներշնչում, որ միջպետական հարաբերությունները կմնան բարվոք եւ բնականոն վիճակում: «ԱԶԳ»

Իրանի Իսլամական Հանրապետության դեսպանությունը ՀՀ դատախազության հաղորդագրության վերաբերյալ, որը վերջերս տարածվեց մամուլի եւ ռադիոհեռուստատեսության միջոցով, ցանկանում է հասարակական կարծիքի ուշադրությունը բեւեռել ներքոհիշյալ կետերին.

1. Հայաստանի մի շարք պաշտոնյաներ եւ դատախազությունը պնդում են, որ «Մելլաթ» բանկի աշխատակիցները ձերբակալվել են կաշառք ստանալու պահին, այնինչ այդ պնդումը կեղծ է, քանզի նշված անձինք սույն թվականի հունիսի 28-ին՝ ուրբաթ օրը երեկոյան ձերբակալվել են իրենց բնակարաններում, առանց ներկայացնելու դատախազության սանկցիան եւ տեղյակ պահելու Իրանի դեսպանությանը, եւ տարվել անհայտ ուղղությամբ: Հարկ է նշել, որ ՀՀ ԱԳՆ-ն իր հուլիսի 7-ի թիվ 10/5375 հուշագրում հայտնել է սույն ներկայացուցչությանը, որ նշված անձինք ոչ թե կաշառք ստանալու պահին, այլ քննիչի կողմից կասկածյալ համարվելով են ձերբակալվել: Դատախազության եւ ԱԳՆ հուշագրում առկա հակասությունները վկայում են անկեղծության բացակայության, ոչ ճիշտ մեկնաբանման, եւ միջազգային ընդունված նորմերի ու իրավունքների խախտման մասին: Երեւանում Իրանի Իսլամական Հանրապետության դեսպանությունը կրկին համապատասխան մարմինների պաշտոնյաներին հորդորում է ճիշտ եւ իրականությանը համապատասխանող տեղեկատվություն ներկայացնել:

Տես ♦ էջ 2

ՍՓՅՈՒՌՔ-ՀԱՅՐԵՆԻՔ

Առաջին քննարկումը ՀՌԱԿ-ի նախաձեռնությամբ

Արդեն ուրվագծված ուղղությունները հետագա քննարկումների հիմք կհանդիսանան

ՍԱՌԱ ՊԵՏՐՈՍՅԱՆ

Հայաստանի Ռամկավար ազատական կուսակցության կենտրոնական վարչությունը, «Ազգ» օրաթերթն ու «Պայքար» ամսագիրը նախաձեռնել են «Հայրենիք-Սփյուռք» փոխհարաբերությունների հիմնահարցերին նվիրված քննարկումների շարք, որի անդրանիկ հավաքը տեղի ունեցավ հուլիսի 11-ին, ՀՌԱԿ գրասենյակում: ՀՌԱԿ ԿՎ ատենապետ Հարություն Կարապետյանը հրավիրյալներին ողջունելով տեղեկացրեց, որ հավաքի նպատակը խնդրո առարկայի վերաբերյալ համատեղ ծրագիր մշակելն է եւ, կարծում է, առաջին քննարկման ժամանակ հիմնական հարցադրումները կառանձնացվեն:

Քննարկման ընթացքում, ավանդական կուսակցությունների ներկայացուցիչների, սփյուռքի հետ աշխատանքային երկարատեւ փորձ ունեցող գիտությունների դոկտորների հարցադրումների շնորհիվ ուրվագծվեցին այն հիմնական ուղղությունները, որոնք Հայրենիք-Սփյուռք հարաբերություններին վերաբերող հետագա բոլոր քննարկումների հիմքը կարող են հանդիսանալ: Այդ առումով ծրագրային կարելի է համարել սփյուռքի հետ աշխատանքային բազմամյա փորձ ունեցող, բանասիրական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր Կարլեն Դալլաքյանի ելույթը: Բանախոսը Հայրենիք-Սփյուռք փոխհարաբերություններում չորս հարց կարեւորեց, որը հետագա ելույթ ունեցողների կողմից մասնակի հավելումների ու լրացումների ենթարկվեց. ուզո՞ւմ ենք Սփյուռքի գոյությունը, թե՞ ոչ, եթե անհրաժեշտ է, ապա Սփյուռքի հետ մեր գործառույթում պիտի նկատի ունենանք սփյուռքում գոյություն ունեցող կառույցների իրական լինելը, ի՞նչ ենք ակնկալում սփյուռքից, սկզբունքային ի՞նչ հարթության վրա է Հայաստանը ցանկանում կառուցել իր փոխհարաբերությունները սփյուռքի հետ: «Սփյուռքը մեր դժբախտության հետեւանքով պարտադրված լինելով հայ ժողովրդին այսօր խիստ անհրաժեշտ գործոն է մի շարք նկատառումներով՝ տնտեսական, քաղաքական, բարոյական, ազգային-գաղափարախոսական իմաստով եւ այդ դժբախտությունն էլ ինչ-որ տեղ վերածվում է բարեբախտության, եթե այդպիսի ձեւակերպում հնարավոր է ընդունել», ասաց նա:

Տես ♦ էջ 2

Գրանցվեց «Ռամկավարական համահայկական համախմբում» հասարակական կազմակերպությունը

ԵՐԵՎԱՆ, 11 ՅՈՒԼԻՍ, ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՊԱՆ: ՀՀ արդարադատության նախարարության կոլեգիայի հուլիսի 11-ի նիստում պետական գրանցում են ստացել «Ռամկավարաց համահայկական համախմբում», եզդիաքրդական համայնք հասարակական կազմակերպությունները, Վերլուծական քիմիայի եւ քրոմատոգրաֆիայի հասարակական ակադեմիական կազմակերպությունը, Երեւանի «Նոր Նորք» համայնքի «Սուսաննա» բարեգործական կազմակերպությունը, «Նոր Հաճըն» բարեգործական հիմնադրամը, Չեռնամարտի հայկական մարտարվեստի ֆեդերացիան:

ՀՀ արդարադատության նախարարության լրատվական ծառայությունից հայտնեցին, որ գրանցվել են նաեւ «Երեկոյան Ստեփանավան» թերթը եւ «Աղավնիք» հեռուստախմբագրությունը: Հաստատվել են Հայաստանի օլիմպիական ազգային կոմիտեի եւ Հայաստանի ավտոմոտոսիրողների հասարակական կազմակերպությունների, ինչպես նաեւ «Հայք» օրաթերթի կանոնադրություններում կատարված փոփոխությունները:

Ըստ Հայաստանի Ռամկավար ազատական կուսակցության հանրապետական վարչության ատենապետ Հարություն Կարապետյանի, քանի որ ՀՀ օրենքներով Հայաստանի տարածքում օտարերկրացիներին արգելվում է զբաղվել քաղաքական գործունեությամբ, «Ռամկավարական համահայկական համախմբման» ստեղծումը հետապնդում է Հայաստանի հասարակական կյանքում սփյուռքահայերին ներգրավելու եւ հանուն ժողովրդավարության համատեղ աշխատանք ծավալելու նպատակը:

Ասք ՀՀՇ համագումարի մասին. օր առաջին

ՆԱԻՐԻՆԵ ՄԿՐՏՉՅԱՆ

Հուլիսի 11-ին կառավարության նիստերի լեփ-լեցուն դահլիճում մեկնարկեց ՀՀՇ 9-րդ համագումարը: Դահլիճում ոչ միայն ասեղ գցելու տեղ չկար, այլեւ տեղերի թվաքանակն ակնհայտորեն չէր համապատասխանում մանդատների, հավատարմագրված լրագրողների, հրավիրվածների թվաքանակին, ուստիեւ շատերը խմբվել էին դռների մոտ: Հաջորդ ուշագրավ փաստն այն էր, որ 9-րդ համագումարի օրը լույս չտեսավ «Հայկական ժամանակի» նախահամագումարյան համարը, քանի որ տպարանը հանկարծ հիշել էր թերթի պարտքերի մասին (600 հազար դրամ):

Մանդատային հանձնաժողովի տեղեկանքից պարզ դարձավ, որ տրվել է 579 մանդատ, ներկա են 551 պատվիրակ: Հրավերներ են ուղարկվել քաղաքական կուսակցություններին, հասարակական կազմակերպություններին, այդ թվում երկրապահների միությանը, ինչպես նաեւ ԿԸՀ-ին, ԿԲ-ին, ՍԴ-ին, կառավարությանը, ՀՀ նախագահի աշխատակազմին: Համագումարի աշխատանքները լուսաբանելու համար հավատարմագրվել են 164 լրագրողներ: Համագումարին ներկա էին նաեւ Վրաստանի «Քաղաքացիական միության» ներկայացուցիչները:

Ներկուսակցական հակասությունները ի հայտ եկան սկզբից եւեթ, երբ ներկայացվեց աշխատակարգը, ապա եւ օրակարգը, որոնք հաստատվել էին հանրապետական խորհրդի որոշմամբ: Ըստ դրա՝ վարչության նախագահի զեկուցումից հետո առաջարկվում էր վարչության անդամների առաջադրում, բանաձեւերի նախագծերի եւ կանոնադրական փոփոխությունների ներկայացում, ապա նոր միայն՝ կանոնադրական փոփոխությունների քննարկումներ: Ի վերջո՝ որոշ առարկություններից հետո ընդունվեց խորհրդի հաստատած օրակարգը, ինչպես եւ ընդունվել էր համագումարի նախագահության կազմը, ուր ընդգրկված էր միայն ՀՀՇ-ի վերնախավը: Առաջարկվեց նաեւ այլընտրանքային նախագահության կազմ: Քվեարկությամբ առաջարկը մերժվեց: Ընդհանրապես, քվեարկության մեխանիզմը շատ ինքնատիպ էր. եթե 1-2 քվեարկությունների արդյունքները հաշվում էին հաշվիչ հանձնաժողովի անդամները (ուր ընդգրկված էր նաեւ ԿԸՀ քարտուղար եւ Վ. Խաչատրյանի կուսակցության անդամ Արմենուհի Զոհրաբյանը, այս անգամ որպես ՀՀՇ անդամ), ապա հաջորդ քվեարկությունների արդյունքները չէին հաշվվում, քանի որ Տեր Հուսիկը տեղից արձանագրում էր՝ «ակնհայտ քվեարկություն է»: Տեր Հուսիկի հաջորդ ուշագրավ միտքը հնչեց աշխատակարգը հաստատելիս, երբ նկատեց, թե քննարկումները ոչինչ չեն փոխի, քանի որ «բոլորն արդեն կողմնորոշված են»:

Տես ♦ էջ 2

Եվլախում հնարավոր են համաճարակներ

11 ՅՈՒԼԻՍ, «ԱԶԱՏՈՒԹՅՈՒՆ»: Ադրբեջանական Եվլախ քաղաքի իշխանությունները վախենում են, թե այնտեղ վերջերս տեղի ունեցած ջրհեղեղները կարող են համաճարակների պատճառ դառնալ: Ռոյթեր գործակալությունը Եվլախից հաղորդեց, որ կեղտաջրերով աղտոտված ջուրը ծածկում է քաղաքի մեծ մասը չնայած այն բանին, որ հորդառատ անձրեւները դադարեցին այս շաբաթվա սկզբին: Քաղաքի բնակիչներն օգտագործում են լաստեր եւ նավակներ՝ խմելու ջուր հավաքելու նպատակով: Պաշտոնյաներն ասում են, որ քաղաքին շտապ անհրաժեշտ են համապատասխան դեղեր եւ ախտահանիչ միջոցներ:

Վրաստանը նորից պահանջեց իրեն հանձնել Իգոր Գիորգաձեին

11 ՀՈՒԼԻՍ, «ԱԶԱՏՈՒԹՅՈՒՆ»: Վրաստանի գլխավոր դատախազ Ջամլեր Բաբիլաշվիլին այսօր Ռուսաստանից պահանջեց հանձնել անվտանգության նախկին նախարար Իգոր Գիորգաձեին, որը մեղադրվում է նախագահ Էդուարդ Շեւարդնաձեի դեմ մահափորձ կազմակերպելու մեջ: Հիշեցնենք, որ 95 թվականի օգոստոս ամսվա ռմբահարման հետեւանքով Շեւարդնաձեն թեթեւ վիրավորվեց, որից հետո Գիորգաձեն փախավ Ռուսաստան: Գիորգաձեն կտրականապես մերժել է մահափորձին իր մասնակցությունը:

ՌՈՒՍ-ԲԵԼԱՌՈՒՍ-ՀԱՅՈ՞ՒՍ

Նորություններ Ազատության հրապարակից

Երեկ՝ 1997 թ. հուլիսի 11-ին, Երեւանի Ազատության հրապարակում հասարակության դատին հանձնվեցին մինչ օրս անհայտ, նույնիսկ սենսացիոն տեղեկություններ, հայազգի դասականների անտիպ մտքերից, որոնք ոգեւորության մեծ լիցք հաղորդեցին հավաքվածների՝ քիչ հնացած մարտկոցներին: Մասնավորապես պարզվեց, որ նույն ինքն Ավետիք Իսահակյանը ժամանակին հայտնագործել է, որ «մեկ ռուս զինվորը արժե ԱՄՆ-ի հազար ն. նախագահ» եւ հետաքրքիրն այն է, որ «նույն միտքն է եղել նաեւ Վիլյամ Սարոյանը»: Ուստի եւ բանկագին հայրենակիցներ, մեզ անհրաժեշտ է միանալ Ռուսաստան-Բելառուս դաշինքին, «քանի որ արդեն ստեղծման փուլում է մահմեդականին «Կովկասյան տունը»», որի արեւմտյան եռախը կխժռի պատմական հայրենիքը՝ բոլորիս հետ»: Ֆանտաստիկ դիլետանտիզմ կովկասյան յուրահատկությունների օվկիանոսի վերաբերյալ եւ ոչ միայն... Պարզվում է նաեւ, որ Իրանի Իսլամական Հանրապետությունն իր հերթին անանց մի ձգտում ունի միանալու վերը նշված դաշինքին, ինչով եւ կարելի է բացատրել նորընծա «իրանական հարցի» բեղմնավորման նրբությունները:

Ի դեպ, բոլոր նրանք, ովքեր հետաքրքրված են եւ անափ ցանկություն ունեն բավարարելու մտավոր պակասը, չորս շաբաթ անց, օգոստոսի 4-ին, կարող են լինել Ազատության հրապարակում՝ «Ռուսաստան-Բելառուս-Հայաստան» դաշինք կոչվածի ժողովին:

Սկիզբը էջ 1

Պրն Դալլաքյանը նշեց, որ առաջին հանրապետությունից սկսած եւ վերջացրած երրորդ հանրապետությամբ՝ սփյուռքյան կառույցները վերակառուցելու զանազան փորձեր են արվել՝ դրանք Հայաստանի իշխանությունների շահերին համարժեցնելու նկատառումով, սակայն

«Դրա համար էլ հիմնադրամը հասավ մի կետի, որից հետո նրա զարգացումը խիստ դժվարացավ եւ սփյուռքը ձանձրացավ դրամ տալուց», հայտնեց պրն Դալլաքյանը, ավելացնելով, որ ազգային լուրջ ծրագրերի մշակումն ու իրականացումը միայն կարող է հիմնադրամի վերազարթոնքը ապահովել:

մեկն էր, որի մասին խոսելիս զուգահեռներ անցկացրեց «հրեաների գլխավոր առանձնահատկությունը համարվող «վերադարձի օրենքի» հետ», որով Իսրայել ոտք դրած յուրաքանչյուր հրեայի, ցանկության դեպքում, հենց օդակայանում քաղաքացիություն է շնորհվում:

Բացի նշված հարցադրումներից

ՍՓՅՈՒՌՔ-ՀԱՅՐԵՆԻՔ

Առաջին քննարկումը ՀՌԱԿ-ի նախաձեռնությամբ

բոլոր փորձերը ձախողվել են եւ իբրեւ արդյունք սփյուռքի հետ մեծ քաղաքական [illegible] ենք ունեցել: Ելույթ ունեցողը հիշատակեց նաեւ Հայաստանի անկախացումից հետո ձեռնարկված նման փորձերը, որի արդյունքում «Սփյուռքի համեմատաբար զորավոր ուժերից՝ կուսակցություններից մեկը առհասարակ օտարվեց Հայաստանից» եւ նպատակ ունեին կազմակերպությունը գլխատել նաեւ սփյուռքում, որը ձախողվեց: Բանախոսը շեշտեց, որ սփյուռքյան մյուս բոլոր տիպի քաղաքական հոսանքների մասնատումն ու տարանջատումը նույն մեթոդներով իրականացրին, այդ թվում ՌԱԿ-ի տոհումը: Զարմանքով նշեց նաեւ մարքսիստական ձախ հնչակյան կուսակցության ներկայումս աջ կուսակցությունների դաշնակակից լինելու հանգամանքը...

Իբրեւ սփյուռքը հայրենիքից օտարելու հանգամանք նա նշեց երկու գործոն՝ իր տված դրամը Հայաստանում վերահսկելու հնարավորությունն ու երկքաղաքացիությունը մերժելը, որի փոխարեն չստեղծվեց գոնե այնպիսի օրենսդրական դաշտ, որով սփյուռքահայն իր երկրում առանձնանար այլ ազգության օտարերկրացուց: Պրն Դալլաքյանն իր ելույթում հանգամանորեն անդրադարձավ նաեւ «Հայաստան» հիմնադրամի գործունեությանը, համոզմունք հայտնելով, որ այն վերածվել է հանրապետության երկրորդ բյուջեի եւ իր մասնավոր ծրագրերի պատճառով կորցրել է «համահայկական» նշանակությունը:

«Ազգ» թերթի խմբագիր Հակոբ Ավետիքյանը կարեւոր համարեց հայկական սփյուռքը մյուս ազգությունների սփյուռքներից տարբերակող գիծը որոշելը եւ սփյուռքը միավորող հատկանիշները՝ ներկաների ուշադրությունը հրավիրելով այն փաստին, որ սփյուռքը միավորող ազդակները փոխվել են եւ 80 տարվա կենսափորձից հետո սփյուռքը իր ինքնությունն է փնտրում նորից: «Ազգ» թերթի խմբագիրը սփյուռքահայի իր կենսափորձից գիտեր, թե Հայաստանի տարբեր գաղափարախոսությունների հավակնողների կողմից ցեղասպանության վերաբերյալ հայտնած երկդիմի կարծիքները կամ ժխտողական վերաբերմունքը ինչպիսի շփոթ են առաջացնում սփյուռքում: «Երբ ամեն անգամ դրան հարված է հասցվում՝ հարվածվում է սփյուռքի միավորող գլխավոր ազդակը, որը ցեղասպանությունն է եղել եւ մնում»: Ապա ավելացրեց, որ վերջին յոթ տարում սփյուռքի երիտասարդության համար միավորելու նման ազդակ են հանդիսացել նաեւ արցախյան շարժումը, երկրաշարժը եւ Հայաստանի անկախացումը, որը նաեւ հայրենիքում զանազան ձեւերով ներդրումներ կատարելու դուռ բացեց: Սակայն սփյուռքի դրամագլխի ներհոսքը Հայաստան տեւեց մինչեւ 92 թվականը, որից հետո գործունեության դաշտի ապահովելու հետեւանքով ներդնողները սառեցրին իրենց ներդրումները Հայաստանում: Երկքաղաքացիության հարցը նույնպես պրն Ավետիքյանի կողմից կարեւորված հարցադրումներից

մյուս ելույթ ունեցողները առանձնացրին նաեւ ուղղագրության հարցը՝ այն նույնպես դիտելով միավորման ազդակներից մեկը. ստեղծել մի մեխանիզմ, որը հավասարապես ընդունելի լինի հայության երկու հատվածի համար (Հանրագիտարանի գլխավոր խմբագիր Խուդավերդյան):

Գրեթե միաձայն հավանություն տվեցին այն մտքին, որ Հայ դատի հարցը պետք է տեղափոխվի ազգային քաղաքականության ոլորտ եւ հարցի կարեւորությունից ելնելով այն առանձին քննարկման նյութ համարեցին: Առաջարկվեց քննարկումներում ներառել նաեւ ներքին սփյուռքը, մանավանդ որ առաջիկայում այն ընդլայնվելու հեռանկար ունի եւ այլն:

Հաջորդ քննարկումը որոշվեց կազմակերպել մեկ ամիս հետո, իսկ մինչ այդ որոշվեց քննարկմանը մասնակից ՀՌԱԿ, ՀՅԴ, Ագրարային, Դեմոկրատական, «Ազգային համերաշխություն» կուսակցությունների, Թեքեյան մշակութային միության, «Համալսարանական կրթությամբ կանանց» ասոցիացիայի եւ Հայկական ժողովրդային շարժման, սփյուռքի հետ աշխատանքային երկարամյա փորձ ունեցող անհատների, գիտնականների, կազմակերպությունների ներկայացուցիչների ելույթները տպագրել «Պայքար» ամսագրում, ինչպես նաեւ արված առաջարկների հիման վրա կազմել Սփյուռք-Հայրենիք փոխհարաբերությունները կանոնակարգող նախագիծ, որը քննարկման կներկայացվի հաջորդ հավաքում:

Պատասխանատվություն մեր եւ ապագայում ծնվողների նկատմամբ

Հուլիսի 11-ը հռչակված է աշխարհի բնակչության օր: Այն առաջին անգամ նշվեց Հայաստանում ՄԱԿ-ի գրասենյակում: Հռչակված օրերից յուրաքանչյուրը հասարակության եւ կառավարության ուշադրությունը գլոբալ խնդիրներին սեւեռելու առիթ է դառնում: Երեկ օրը նշանավորվեց «Աշխարհի բնակչության հարցեր» զեկույցի շնորհանդեսով, որն ամեն տարի հրատարակում է ՄԱԿ-ի բնակչության հիմնադրամը: Այս տարվա թեման է «Ընտրության՝ բազմանալու եւ վերականգնողական առողջության իրավունքը»: Զեկույցի 10 գլուխներում արծարծվում են ընտանիքի, առողջության, կենսունակության զարգացման, բնակավայրերի տնտեսական ու սոցիալական զարգացման եւ այլ խնդիրներ: Տվյալ դեպքում կարեւոր է, որ բնակչության զարգացումը դիտարկվի ոչ միայն ժողովրդագրության վիճակագրության, այլեւ զարգացման տեսանկյունից: Այս խնդիրներն իրենց զանազան դրսեւորումներով ճանաչվել են տարբեր միջազգային հռչակագրերում եւ կոնֆերանսներում: ՄԱԿ Բնակչության եւ զարգացման համաշխարհային կոնֆերանսը, որը կայացավ 1994 թ. Կահիրեում, ճանաչեց մարդու վերականգնողական իրավունքները եւ մարդկային վերականգնողական առողջությունը որպես կայուն զարգացման հիմնական բաղադրիչ: Այդուհանդերձ, չնայած գոյություն ունեցող համաձայնությանը, առկա են բազմաթիվ

բացթողումներ եւ թերություններ զարգացող, ինչպես նաեւ անցումային շրջանում գտնվող երկրների սեռական եւ վերականգնողական ծառայությունների համակարգում: Այս իրավունքներից օգտվելու գոյություն չունեցող կամ սահմանափակ հնարավորությունները հանգեցնում են միլիոնավոր անհեքեր մահվան դեպքերի, դառնում զանազան հիվանդությունների, շատ հաճախ՝ անպտղության պատճառ: Հատկապես տագնապալի է վիճակը երիտասարդության շրջանում: Աշխարհում կա 15-24 տարեկան երկու միլիարդից ավելի բնակիչ. այս տարիքային խմբի ամենամեծ սերունդը, որ երբեւէ գոյություն է ունեցել մարդկության պատմության մեջ:

Աշխարհի բնակչության զարգացման խնդիրը սերտորեն առնչվում է ընտանիքի պլանավորման հետ: Այդ բնագավառում մեզ մոտ՝ Հայաստանում, նույնպես գիտելիքների բավականաչափ պակաս կա: Ինչպես հայտարարվեց շնորհանդեսին, համապատասխան կազմակերպությունները պատրաստակամություն ունեն զգալ իրենց անհրաժեշտ տեղեկատվություն, ճիշտ կողմնորոշում եւ սեռական կրթություն ապահովել այն սերնդին, որի տարիքային սահմանագիծը հասնում է ամուսնության, ղեկավար աշխատանքի անցնելու կամ քաղաքականությամբ զբաղվելու սահմանը: «Մենք պարտավոր ենք ապահովել արդյունավետ բժշկական ծառայություն, որ նրանք կարողանան կայացնել իրենց սեփական որոշումը ապագայում ծնվող երեխաների եւ ապագա մայրերի նկատմամբ»:

Ա. Գ.

ԿՈՒՍԱԿՑԱԿԱՆ

Ասք ՀՀՇ համագումարի մասին. օր առաջին

Սկիզբը էջ 1

Այնուհետեւ լսվեց ՀՀՇ վարչության նախագահ Տեր Հուսիկի քաղաքական զեկուցումը: Նա առանձնացրեց այն իրողությունը, որ ՀՀՇ 9 համագումարներից միայն 3-ում են արծարծվել ներկուսակցական խնդիրներ: «Այսօր, երբ հաջորդ ընտրություններին դեռ ժամանակ կա, երբ ստեղծվել է բացառիկ հանգիստ վիճակ, ՀՀՇ-ն պետք է փորձի ետ բերել կորցրած ժամանակը», նկատեց Տեր Հուսիկը, միաժամանակ հույս հայտնելով, որ սպասվող բանավեճը անձնային եւ արհեստական բնույթ չի կրի: Անդրադառնալով նախագահական ընտրություններին, Տեր Հուսիկը նշեց, որ «ստացված արդյունքը իրականում կարող էր այլ լինել»: Իսկ «ընտրություններին ակտիվորեն, ոչ համակարգված, երբեմն՝ տարերային մասնակցություն ցուցաբերեցին գործադիր մարմինների շատ ներկայացուցիչներ» նկատեց Տեր Հուսիկը, դրանով իսկ նախագահական ընտրությունների ժամանակ ի հայտ եկած «էական թերացումներն ու բացթողումները» (ՀՀՇ 9-րդ բանաձեւի նախագծում առկա գնահատականից) բարդելով միայն գործադիր մարմինների վրա՝ զանց առնելով ՀՀՇ-ի եւ «Հանրապետություն» միավորման միջամտությունը:

Այնուհետեւ Տեր Հուսիկն անդրադարձավ տեղական ինքնակառավարման մարմիններում ՀՀՇ-ի «70 տոկոսանոց» հաղթանակին, ապա 1996 թ. սեպտեմբերի 25-ի դեպքերին, որոնք համարվեցին մեր պատմության «ամենաամոթալի էջերից մեկը», որ «առիթ դարձավ ընդդիմությանը ապավինելու միայն փողոցին» եւ այլն: Որպես կատարվածի հետեւություն՝ Տեր Հուսիկ Լազարյանն ընդգծեց, որ «ընդդիմությունը պետք է վերադառնա պայքարի քաղաքակիրթ ուղի»:

Տեր Հուսիկի ելույթից պարզ դարձավ, որ «Հանրապետություն» միավորումը «երկարատեւ եւ կայուն» միություն է, որը «դիմագրավել է բազմաթիվ փորձություններ եւ գայթակղություններ»: Անդրադառնալով ՀՀՇ-ի ներսում «առկա բանավեճին»՝ Տեր Հուսիկը նշեց, որ դրա հիմքում դրված է «ՀՀՇ-ի կարգավիճակի» հարցը: Ըստ նրա՝ «նախագահի կուսակցություն» եւ «նախագահի գործընկեր կուսակցություն» հասկացությունները արհեստականորեն են հակադրվում: «Այս տարիների ընթացքում կազմակերպությունը երբեք իրեն չի օտարել նախագահից, նախագահն էլ իրեն երբեք չի օտարել ՀՀՇ-ից», ընդգծեց ՀՀՇ վարչության նախագահը: Ըստ նրա, «վարչությունը կատարել է իր առջեւ դրված բոլոր հիմնական խնդիրները»:

Էդվարդ Եգորյանը իր ելույթում նշեց, որ իր կողմնակիցներին դիմում է «պայքար, պայքար մինչեւ վերջ» կոչով: Ի տարբերություն ՀՀ նախագահի, Եգորյանը պնդեց այն միտքը, որ այսօր թե՛ Հայաստանում, թե՛ ՀՀՇ-ում առկա է ճգնաժամ, եւ ըստ նրա, այլեւս չի աշխատում այն փաստարկը, թե «տեսե՛ք, ի՞նչ է կատարվում հարեւան Վրաստանում կամ Ադրբեջանում», քանի որ մենք այդ երկրներից շատ ենք ետ մնացել: Եգորյանը նկատեց, որ 1995 թ. հետո այլեւս եղած ձեռքբերումներին ոչինչ չի ավելացել: Նա կարեւորեց նաեւ ազատ, քաղաքակիրթ տնտեսական մրցակցության անհրաժեշտությունը Հայաստանում, քանի որ «այն երկիրը, որը չունի ազատ մրցակցության դաշտ, այդ երկիրը առաջընթաց չունի»: Եգորյանը նշեց, որ լուրջ սխալներ են թույլ տրվում նաեւ արտաքին քաղաքականության բնագավառում, երբ «մաս ենք թափ տալիս մեկ ԱՄՆ-ի, մեկ Ռուսաստանի վրա»: Նա նկատեց, որ պետական հեռուստատեսության նախահամագումարյան վարքագիծը ցույց է տալիս, որ «մեր մեջ ժողովրդավարություն հաստատելը պրոբլեմ է»: ՀՀՇ նախագահի հավակնորդը նշեց, որ կամ ՀՀՇ-ն այս համագումարում կսթափվի եւ կփորձի շտկել իրողությունը, կամ հաջորդ ընտրություններում ժողովուրդը իր շտկումները կիրականացնի: Ըստ նրա, «հին գործիչների բացարձակ մեծամասնությունը ի վիճակի չէ շտկումներ կատարել»: Եգորյանը նշեց, որ պետք է փորձել եւ պայքարել, որ շտկումներ կատարվեն հենց այս համագումարում: ՀՀՇ վարչության անդամ, ԱԺ պատգամավոր Արոս Սարգսյանը հարց տվեց, ապա ինքն էլ պատասխանեց իր հարցին. «Ունեցե՞լ է ՀՀՇ-ն սխալներ. մեծ հաշվով՝ ոչ»: Նա նշեց, որ չպետք է թույլ տալ, որ ընդդիմությունը «ավանտյուրիստական միջոցներով» փորձի փոխել իշխանությունը:

Երջանիկ Աբգարյանը նշեց, որ ինքը դեմ է կուսակցության պառակտմանը: 1995 թ. շատ հարցեր ինչպես հասունացել են, բացասական երեւույթներ են ավելացել, որոնք ՀՀՇ-ն չի նկատել: Աբգարյանը նշեց, որ «Հանրապետություն» միավորման ծրագրով նախատեսված է եղել հարկային բեռի թեթեւացում, մինչդեռ հակառակն է կատարվում: Նա ավելացրեց, որ ՀՀՇ-ն չկարողացավ պայքարել նաեւ միջին բյուրոկրատիայի դեմ: Աբգարյանը կոչ արեց փոխադարձ հանդուրժողականության: «Հայք» թերթի նախկին գլխ. խմբագիր Արծրուն Պեպանյանը նշեց, թե «այդ ո՞ր խնդիրները լուծելու եւ ո՞ր նպատակները իրագործելու համար ենք վարչություն ընտրելու»: Նա ափսոսանք հայտնեց, որ ոչ ոք չի ասում, թե «այդ ինչպե՞ս եղավ, որ յոթ տարի առաջ ժողովուրդը ձեռքերի վրա մեզ բերեց իշխանության, իսկ այսօր այդ նույն ժողովրդի մոտավորապես կեսը ցանկանում է, որ հեռանանք իշխանությունից»: Պեպանյանը նշեց, որ Վազգեն Մանուկյանի եւ «մեզնից ամեն հեռացողի շալակը մեղքի մի պարկ տալով» պրոբլեմները չեն լուծվում: Եղան նաեւ այլ ելույթներ: Ապա տեղեկացվեց, որ վարչության անդամների 40 տեղի համար առաջադրվել է 91 թեկնածու, որոնցից 5-ը ինքնաբացարկ տվեց: Նշվեց նաեւ, որ քվեաթերթիկները կկնքվեն ՀՀՇ Ճենգավիթի եւ Խորհրդային տարածքային կազմակերպությունների կնիքներով (1-ինը պաշտպանում է Սիրադեղյանի թեկնածությունը, Խորհրդայինը՝ Եգորյանի):

Տեր Հուսիկ Լազարյանը կոչ արեց քվեարկել «ձեր խղճի եւ խգի պաստերի մեջ», իսկ թեկնածուների անունների դիմաց դնել «քաղաքակիրթ նշաններ»:

Վարչության կազմի քվեարկությունը կկայանա այսօր, սակայն ընտրական քաղաքականությունը տարվում է ետնաբեմերում:

ՀՀՇ 9-րդ համագումարի տարբերանշանը խիստ ուշագրավ էր. ՀՀՇ-ն առնված էր շրջանակի (թե՞ օղակի) մեջ: Լրագրողական պարզ հնարքը ենթադրել է տալիս, որ օղակն իջեցված է ՀՀՇ-ի պարանոցին...

«Ազգի» խմբագրակազմը ցավակցություն է հայտնում լրագրող Հրայր Զորյանին հոր՝ մեր թերթի հեղինակներից՝

ՆՈՐԱՅՐ ԶՈՐՅԱՆԻ

մահվան կապակցությամբ:

Մեր գործընկերոջը ցավակցում են նաեւ Մամուլի ազգային ակումբի անդամները:

Ճշտում. «Ազգի» երեկվա համարի «Ուկրաինայի արտգործնախարարը Երեւան է ժամանել որպես կայացած երկրի ներկայացուցիչ» նյութի մեջ սխալմամբ տպվել է «ՀՀ ԱԺ նախագահի Մադրիդի գագաթաժողովի ընթացքում...»: Պետք է լիներ՝ «ՀՀ ԱԳ նախարարի...»: Սխալի համար ներողություն ենք խնդրում:

«ԱԶԳ» ՕՐԱԹԵՐԹ
Հրատարակության է տարի
Հիմնադիր եւ հրատարակիչ
«Ազգ» թերթի հիմնադիր խորհուրդ
Երեւան 375010, Հանրապետության 47
Ֆաքս 562941, AT&T (3742) 151065,
e-mail INTERNET: azg2@arminco.com
Գլխավոր խմբագիր
ՅԱԿՈԲ ԱՒԵՏԻՔԵԱՆ / հեռ. 521635
Տնօրեն
ՍԱՐԳԻՍ ՍԱՐԳՍԵԱՆ / հեռ. 562863
Համակարգչային ծառայություն / 581841
Apple Macintosh
համակարգչային շարվածքը «Ազգ» թերթի
Յղումը «Ազգին» պարտադիր է
«AZG» DAILY NEWSPAPER
Editor
H.AVEDIKIAN / phone: 521635
47 Hanrapetoutian st.,
Yerevan, Armenia, 375010

ԱԶԳ

Ընթացիկ

Այն հանգամանքը, որ Ուկրաինան պաշտպանում է ԵԱՀԿ Մինսկի խմբի եռանախագահության առաջարկները, բնավ զարմանալի չէ: Սա ունի իր հիմնավորվածությունը եւ, անկասկած, արդարացված է քաղաքական առումով: Հայտնի պատճառներով Ուկրաինան միշտ էլ կողմ է յուրաքանչյուր երկրի (տվյալ դեպքում՝ Ադրբեջանի Հանրապետության) տարածքային ամբողջականության անձեռնմխելիությանը եւ

ռում էլ գործում են Ուկրաինայի դիվանագիտական առաքելությունները, մինչդեռ անձնակազմի ղեկավարը ընդգծված կերպով «շրջանցել է» Ադրբեջանի գործոնը: Երեկ նա Հայաստանում էր, իսկ այսօր արդեն հանդիպում է Վրաստանի ղեկավարների հետ: ՀՀ-ում Ուկրաինայի դեսպանատան՝ մամլո քարտուղարը տեղեկացնում է, որ «Գենադի Ուդովենկոն չի նախատեսում այցելել Բաքու»:

մասնագրկված է: Արդեն այսօր Վրաստանը (օգտվելով բարենպաստ աշխարհագրական դիրքից) Ուկրաինայի գլխավոր առեւտրա-տնտեսական գործընկերն է տարածաշրջանում եւ խոստանում է դառնալ տրանզիտային տնտեսական գոտու (Անդրկովկաս-Ուկրաինա-Լեհաստան-Բալթիկ ծով եւ Անդրկովկաս-Ուկրաինա-Արեւմտյան Եվրոպա) կարեւորագույն հատվածը: Ներկայումս արդեն գործում է Իլիչեւսկ

ավելորդ անգամ, հաշվի առնելով մեր յուրահատկությունները) անգամ համոզվելու համար էր, որ «այստեղ ամեն բան իր տեղում է»: Երեկվա ճեպազրույցից պարզ դարձավ, որ նա գոհ է իրավիճակից՝ անգամ շեշտելով երկկողմ հարաբերությունների բուռն զարգացման փաստը: Իհարկե, մեկ տարվա ընթացքում Ուկրաինան բավականին գործեր է իրականացրել նման հավասարակշռվածության պահպանման ուղղությամբ

ՄԻՋՊԵՏԱԿԱՆ

Ուկրաինան ճշտել է իր նախապատվությունները նաեւ Անդրկովկասում

լիովին բավարարված է աշխարհի ներկայիս բաժանմամբ: ԱՄՆ-ի, Ֆրանսիայի եւ Ռուսաստանի նախագահների դենվերյան համատեղ հայտարարությունը փաստորեն եռանախագահության առաջարկների արտացոլանքն էր եւ նույնիսկ վերջնական վավերացումը: Ուստի եւ այս պարագայում չի նշմարվում որեւէ խոչընդոտ, որն արգելակի Հայաստան-Ուկրաինա փոխհարաբերությունների զարգացումը: Ինչպես հայտնի է, ՀՀ իշխանությունները նույնպես «լիովին համամիտ են դենվերյան համատեղ հայտարարության դրույթների եւ մտահոգությունների հետ»: Հայաստանը նույնպես, ինչպես Ուկրաինան, կամ նույն խանդավառված Ադրբեջանը, «կշարունակի կառուցողական մասնակցությունը եռանախագահության հովանու ներքո տարվող բանակցություններին»: Եվ քանի որ Լեռնային Ղարաբաղի հիմնախնդրի կարգավորման վերաբերյալ նշված երեք հանրապետությունները «գտել են իրենց ընդհանուր հայտարարը», ապա եւ Ուկրաինայի Հանրապետության ԱԳ նախարարի այցը տարածաշրջան աչքի է ընկնում չափազանց նուրբ քաղաքականությամբ: Ինչպես հայտնի է, անդրկովկասյան երեք հանրապետություննե-

Այնուամենայնիվ, մեզ թվում է, որ Ուկրաինայի արտգործնախարարը պարզապես որեւէ իմաստ չէր տեսնում Ադրբեջան ուղեւորվելու համար, քանի որ «այդ ճակատում» գործերը ընթանում են բավական հաջող: Ինչպես Ադրբեջանի, այնպես էլ Թուրքիայի փոխհարաբերությունները Ուկրաինայի հետ ծաղկում են, եւ Գենադի Ուդովենկոյի (Երեւան ժամանելուն պես) «Զվարթնոց» օդանավակայանում արտահայտած միտքը՝ ԵԱՀԿ Մինսկի խմբի եռանախագահության առաջարկների օգտին, իրոք, իմաստազրկում էր Բաքու մեկնելու անհրաժեշտությունը: Հետաքրքիր է, որ երեկ՝ հուլիսի 11-ին, լրագրողների հետ կայացած իր կարճ զրույցի ընթացքում պարոն Ուդովենկոն ընդգծեց այն միտքը, որ «Ուկրաինան Կովկասի տարածաշրջանում վարում է չափազանց հավասարակշռված քաղաքականություն, եւ մենք այսօր հանգիստ ու ազնիվ հայացքով կարող ենք նայել ինչպես հայերի, այնպես էլ ադրբեջանցիների աչքերին»: Նկատենք միայն, որ այս անգամ ադրբեջանցիների աչքերին նայելու կարիք չկար, խնդրի պարզ լինելու պատճառով:

-Այս առումով Գենադի Ուդովենկոյի այցը Վրաստան ավելի քան ի-

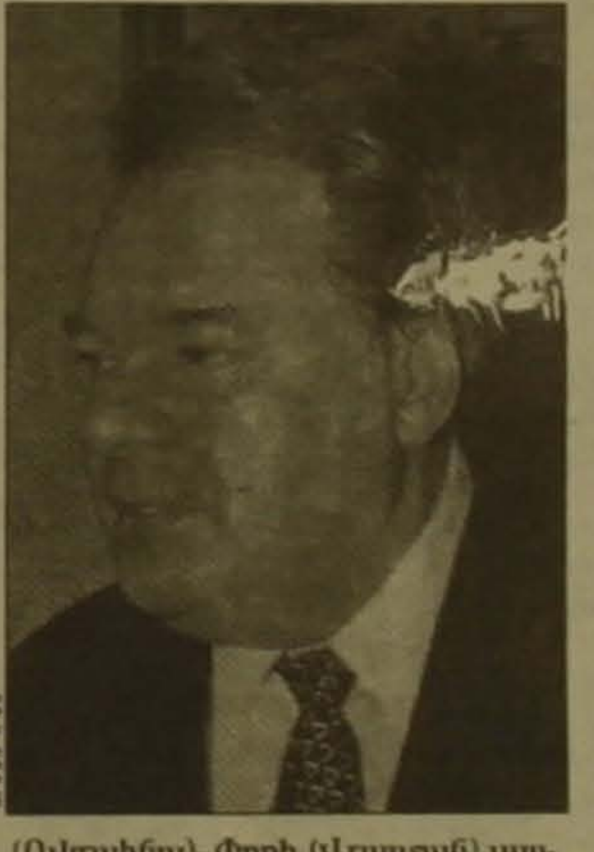

(Ուկրաինա)-Փոթի (Վրաստան) լաստանավային ուղին, որով իրականացվում եւ իրականացվելու են «կովկասյան» բեռնափոխադրումները Եվրոպա: Անտարակույս, Թբիլիսիում այսօր քննարկվում է հիշյալ տնտեսական գոտու ստեղծման հարցը:

Ինչ վերաբերում է մեր հանրապետությանը, ապա կարելի է ենթադրել, որ ուկրաինացի բարձրաստիճան հյուրի այցի նպատակը եւս մեկ (ոչ

(Լեոնիդ Կուչմայի այցը Երեւան, Ուկրաինայի Գերագույն ռադայի պատվիրակությունը Հայաստանում, միջկառավարական հանձնաժողովի ստեղծում եւ այլն): Այսօր արդեն կարելի է ասել, որ ամեն ինչ պատրաստ է հուլիսի 21-22-ին Կիեւում կայանալիք Լեոնիդ Կուչմա-Լեւոն Տեր-Պետրոսյան հանդիպման համար: ՀՀ եւ Ուկրաինայի արտգործնախարարները երեկ նշեցին, որ մշակվել եւ պատրաստվել են նախագահների ստորագրելիք բոլոր փաստաթղթերը: Ալեքսանդր Արզումանյանը հարկ համարեց ընդգծել, որ քննարկումների ժամանակ որեւէ փաստաթղթի վերաբերյալ տարաձայնություն չի արձանագրվել եւ ընդհանուր առմամբ շատ բարձր գնահատականի արժանացրեց Ուկրաինայի դերը համաեվրոպական անվտանգության ապահովման գործում: Ուկրաինայի արտգործնախարարը իր հերթին ասաց, որ Մադրիդում ՆԱՏՕ-ի երկրների ղեկավարների հետ ստորագրված «Հատուկ համագործակցության մասին խարտիան» նպատակ ունի երաշխավորելու միայն հանրապետության անվտանգությունը, որը տեսականորեն կարող էր քիչ տատանվել ՆԱՏՕ-ի ընդարձակման հետեւանքով:

ԱՐԻՍ ՂԱԶԻՆՅԱՆ

Վարչատարածքային բաժանման մասին. Հրատապ թեմա՞

Ժողովրդավարական քաղաքացիական կենտրոնի, Հայաստանում Ֆ. Էբերտի հիմնադրամի ներկայացուցչության «Քաղաքացիական ֆորում 1997» ծրագրով անցկացվող հերթական հանդիպման բանախոսը ՀՀ վարչապետի գլխավոր խորհրդական Խոսրով Հարությունյանն էր: «Վարչատարածքային ռեֆորմ. արդյունքներ եւ խնդիրներ» զեկույցի նպատակը տեղական կառավարման համակարգում տեղի ունեցած փոփոխությունները, որոնք «միշտ չեն լավագույնս մեկնաբանվում», հանգամանորեն ներկայացնելն էր: «Կա՞ր տեղական ողջ համակարգի փոփոխման անհրաժեշտությունը» հարցը ելակետային համարելով, պրն խորհրդականը հավաստեց, որ դեպի ժողովրդավարություն, ազատականացված տնտեսություն ճանապարհը պահանջում է համապատասխան տեղական կառավարման համակարգ: Վարչատարածքային փոփոխություններն էլ, ըստ էության, այդ համակարգի բարեփոխումների արդյունքն էին: Ժամանակի պահանջն էր պետության դերի վերաիմաստավորումը, եւ բանախոսը փորձեց վերլուծել որտեղ է սկսվում եւ ավարտվում պետության պատասխանատվությունը, ինչ դեր ունեն մնացյալ օղակները: Ուշադրություն հրավիրելով, որ խոսքը վերաբերում է միայն գործադիր իշխանությանը, պրն Հարությունյանը qաս-qաս ներկայացրեց բոլոր օղակների իրավասությունների սահմանները: Առաջնային կարեւորության խնդիրը տարբեր ոլորտներում քաղաքականության մշակ-

ման առանձնացումն էր, որը նախկին համակարգի ամենաէական բերություններից էր: Կենտրոնական մարմիններն իրենք էին որոշում ինչ անել, ինչպես, երբ, որտեղ: Ինքնուրույն գործող սուբյեկտների այս ժամանակներում որոշում կայացնող մարմինը հնարավորին չափ պետք է մոտ գտնվի նրան: Կան գործառույթներ, որոնց ծավալը, բնույթը տարածքից-տարածք, մարզից-մարզ փոխվում են, եւ դրանք տեղական ինքնակառավարման մարմինների խնդիրն են դառնում: Ընդհանրական նշանակություն ունեցողները դառնում են պետության լուծելիք խնդիրները: Բնագավառների քաղաքականության մշակումը հանձնվեց նախարարություններին: Մարզպետարանները երկրորդ օղակ են, միջնորդ հասարակության եւ կառավարության միջեւ: Պետությունն ընդամենը պետք է պայմաններ ստեղծի համայնքների ներդաշնակ զարգացման համար: Այստեղ անհրաժեշտ է գործել այնպես, որ ետ մնացող համայնքները զարգանան, ուստի նրանց բյուջեից հատկացվում են առավել շատ միջոցներ, քան հարուստ համայնքներին: Տեղական ինքնակառավարման մարմինները գործում են կառավարությանը վերապահված լիազորությունների շրջանակով եւ իշխանության փոխանցման ուժով, այսինքն՝ որոշումներ են կայացնում սեփական պատասխանատվությամբ, որից ծնվում է նրանց ֆինանսական, ապա եւ հարկային, տնտեսական, կադրերի ընտրության ինքնուրույնությունը:

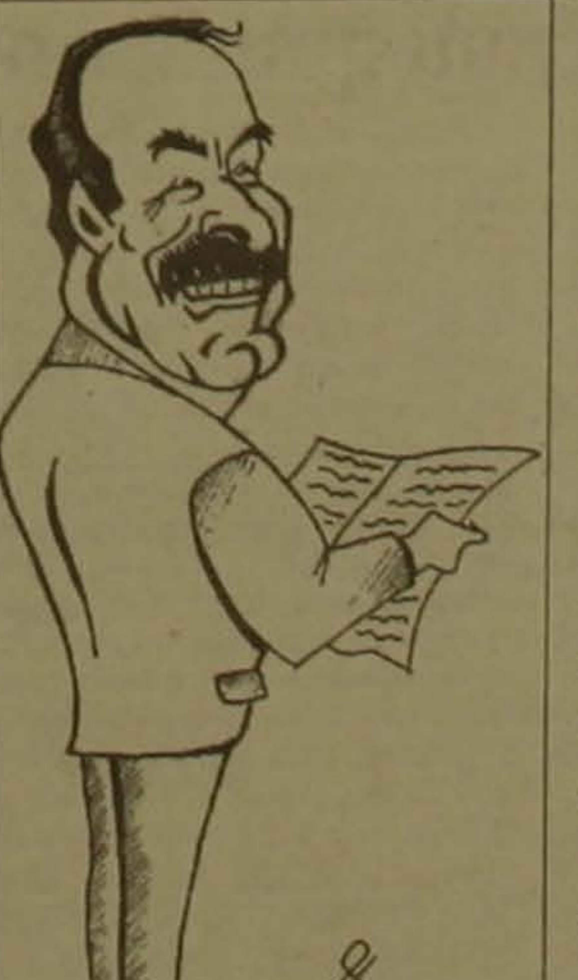

«Ինչպե՞ս խուսափել կամայականություններից» հարցին պրն Հարությունյանը պատասխանեց, որ օրենքում ամրագրված է հետեւյալը. մարզպետներն անվստահության առաջարկ կարող են ներկայացնել կառավարությանը, համայնքի ղեկավարին պաշտոնանկ անելու՝ օրենքով վերապահված պարտադիր լիազորությունները չկատարելու դեպքում: Սա լիազորությունների այն հանրույթն է, որ տրամադրված ֆինանսների սահմաններում պարտավոր են կատարե-

րել: Իսկ ամենահզոր գործոնը, որ ամրագրված է օրենքով, գործողությունների պարտադիր հրապարակայնությունն է:

«Յուրաքանչյուր երկրի վարչատարածքային բաժանումը ունենում է որոշակի հիմքեր: Այս զերկենտրոնացումը արդյո՞ք վնասակար չէր»: Խորհրդականը հայտնեց, որ մարզերն ստեղծված են ենթակառուցվածքների եւ հաղորդակցման հնարավորությունները հաշվի առնելով, ինչպես նախկինում էր՝ «յուրաքանչյուր ծայրը հասնելու համար՝ ձիով 1,5 օրվա ճանապարհ»: «ՀԽՍՀ Գ.Խ 1988 թ. դեկտեմբերի 1-ի որոշմամբ Արցախը վերամիավորվեց Հայաստանին: Վարչատարածքային բաժանումն անելիս ինչո՞ւ այն դուրս մնաց» հարցին ի պատասխան Խ. Հարությունյանը հարցնելով նկատեց, որ աշխարհը մեզ ընդունում է այս 30 հազար քառակուսի կիլոմետրով, իսկ քննարկումների ժամանակ Արցախի մասին հնչեց միայն ինչ-որ մեկի ռեպլիկը, որն այդպես էլ արձագանք չգտավ: Հարցի հեղինակը կրկին փորձեց ճշտել՝ ինչո՞ւ հենց մեր ներսում են խնդիրը չնկատելու տալիս, սակայն նախագահող Սուրեն Զոլյանն ընդհատեց, թե «սա արդեն երկխոսություն է»:

Պրն Հարությունյանը եզրակացրեց, որ կառավարում նախ եւ առաջ նշանակում է կառավարման համակարգի տարբեր մակարդակներում շահերի կոնֆլիկտ, որոնց լուծումների միջոցով էլ իրականանում է կառավարման ընթացքը:

ԻՆՆԱ ԳԱԼՍՏՅԱՆ

ԱՆԴՐԱԴԱՐՁ

Երեւանում ԻԻՀ դեսպանության մամլո հաղորդագրությունը

Սկիզբը էջ 1

2. Դատախազության հայտարարության, ինչպես նաեւ ՀՀ ԱԳՆ թիվ 17/5508 հուշագրում ասվում է, որ ոմն Տոնոյանը 1997 թ. հունիսի 7-ին, «Մելլաթ» բանկի աշխատակիցների կաշառք ստանալու կապակցությամբ դիմել է ՀՀ համապատասխան մարմիններին: Այնինչ նա 1996 թ. հոկտեմբերի 12-ին դիմել է «Մելլաթ» բանկ 310 հազար դոլար վարկ ստանալու համար: Տոնոյանը վարկ ստանալուց 7 ամիս անց նույնիսկ չի վերադարձրել ուշացած պարտքի մեկ ցենտը: Նա Հայաստանի դատական եւ իրավապահ մարմիններին սխալ տեղեկություններ հայտնելու համար փորձել է օգտվել իր հնարավորություններից եւ ընկերներից՝ պարտքը չմարելու նպատակով եւ անհիմն մեղադրանքներ ներկայացնելով՝ արատավորել «Մելլաթ» բանկի անունը: Երեւանում ԻԻՀ դեսպանությունը տակավին գտնում է, որ այս միջադեպը պատվերով գործ է եւ հետապնդում է անձնական շահեր եւ ոչ թե պայքար կաշառակերության դեմ: Այսօր Հայաստանի ազնիվ ժողովրդի համար պարզ է, որ կաշառակերությունը Հայաստանի կյանքում դարձել է հասարակական առօրյա խնդիր:

3. Մեղադրյալների խոստովանությունների վերաբերյալ պետք է նշել, որ պարզ է, երբ օտարերկրյա քաղաքացուն առանց տեղեկացնելու տվյալ երկրի դեսպանությանը, այն էլ ուշ երեկոյան սեփական բնակարանում ձերբակալում են, առանց ընտանիքին տեղյակ պահելու անհայտ վայր տեղափոխում եւ օգտագործում հոգեբանական լծակներ, այդ թվում սպառնում նրան եւ ընտանիքին, օտար պետության մեջ իր եւ անօթեւան ընտանիքի կյանքը պահպանելու համար ենթարկվում է ուժի գործադրմանը՝ ստորագրելով նախօրոք խոստովանություններ: Այս պնդման պատճառն այն է, որ նրանց ընտանիքները, «Մելլաթ» բանկը եւ ԻԻՀ դեսպանությունը մինչեւ խոստովանությունը ոչ մի տեղեկություն չեն ունեցել «Մելլաթ» բանկի աշխատակիցների ճակատագրի վերաբերյալ: Միայն երկար փնտրտուքից եւ մի շարք անձանց ցուցմունքներից հետո, որոնք հարցաքննության վայր նրանց փոխադրելու ականատես են եղել, դեսպանությունը հասկանում է, որ Իրանի Իսլամական Հանրապետության կառավարության աշխատակիցները ձերբակալված են: Եթե Հայաստանի դատական պաշտոնյաները հավաստացած էին եւ են իրենց պնդումներին ու դրանց ճշմարտացիությանը, ապա ինչո՞ւ միջազգային նորմերին հակառակ պատրաստ չեղան հարցաքննությունների ժամանակ հրավիրել նաեւ Երեւանում ԻԻՀ դեսպանության ներկայացուցչին:

4. Դատախազության հայտարարության մեջ նշվում է, որ «Մելլաթ» բանկի աշխատակիցների ձերբակալության մասին տեղյակ է պահվել Երեւանում ԻԻՀ դեսպանությանը: Սա այն դեպքում, որ ոչ միայն որեւէ տեղեկություն չի հայտնվել ԻԻՀ դեսպանությանը, այլեւ ավելի քան 10 օր հետո վերոհիշյալ անձանց ձերբակալությունից, սույն թվականի հուլիսի 7-ին արտգործնախարարության առաջին, թիվ 10/5375 բերի հուշագիրն ուղարկվել է սույն ներկայացուցչությանը: Հաշվի առնելով, որ նշված անձանց ընտանիքները չէին կարողացել այլ վայրերում գտնել իրենց հարազատներին, ԻԻՀ դեսպանությունն ականատեսների վկայության հիման վրա տեղեկացավ նրանց ձերբակալման վայրի մասին:

Երեւանում Իրանի Իսլամական Հանրապետության դեսպանությունը կրկին հորդորում է Հայաստանի դատական եւ իրավապահ մարմիններին իրենց խոսքում լինել անկեղծ եւ հարգել միջազգային ընդունված նորմերն ու սկզբունքները: Դեսպանությունը մնում է իր համոզմունքին, թե սա պատվիրված գործ է եւ ծառայում է «Մելլաթ» բանկին պարտքեր ունեցող անձանց շահերին:

ՀԱՐՑԱԶՐՈՒՅՑ

«Երկրի համար կապիտալի կուտակման միակ տեղը արտադրությունն է»

Լեւոն Քեբաբջյանը հայտնի դեմք է ոչ միայն Ֆրանսիայում, որտեղ ապրում է եւ աշխատում: Նա արդեն երկար տարիներ անդամ է ՀԲԸՄիության կենտրոնական վարչական ժողովի, շուրջ 10 տարի վարել է նույն միության Ֆրանսիայի մասնաճյուղի ղեկավարությունը, միաժամանակ գործուն մասնակցություն ունենալով ՌԱԿ Եվրոպայի շրջանակի գործունեության մեջ: Պրն Քեբաբջյանը զբաղվում է նկարների շրջանակների արտադրությամբ, Ֆրանսիայի տարբեր շրջաններում ունի արտադրամասեր: Բացի այդ, նա առաջիններից էր, որ Հայաստանի անկախ պետականության ստեղծումից հետո ոչ միայն ցանկություն, այլեւ ծրագրեր ուներ մայր հայրենիքում նման արտադրություն ստեղծելու: Հետեւաբար, այս եւ հարակից հարցերի մասին հետաքրքրական զրույց ունենալու ակնկալիքով մեր թղթակիցը հանդիպեց նրան վերջերս Երեւան կատարած այցի օրերին:

- Պրն Քեբաբջյան, ներկայացրեք խնդրեմ, Հայկական բարեգործական ընդհանուր միության (ՀԲԸՄ) գործունեությունը Հայաստանում:

- Ես ոչ մի նորություն չունեմ ասելու այս կապակցությամբ: Բոլորին էլ հայտնի են մեր կենտրոնական վարչական ժողովի կազմակերպած միջոցառումները, լինի օգնություն համալսարանին, անվճար ճաշարանները, երիտասարդական կենտրոնը, Սեւանի խնդրին նվիրված սեմինարները: Ֆրանսիայում մենք ձգտում ենք ավելի մեծ թվով մարդիկ ներգրավել մեր գործունեության մեջ, Հայաստանում ավելի շատ անվճար ճաշարաններ բացել: Եվս մի այդպիսի ճաշարան (դա արդեն 5-րդն է) կբացվի Նորքում: Մարսելի տեղական կոմիտեի ջանքերի շնորհիվ բացումը կկայանա հուլիսի ամսին ՀԲԸՄ-ի ներկայացուցիչների մասնակցությամբ: Սրանից բացի, կոնկրետ Ֆրանսիայում մենք ծավալել ենք նաեւ մշակութային գործունեություն: Հայերով առավել խիտ բնակեցված ֆրանսիական քաղաքներում (Մարսել, Վալանս, Վիեն, Լիոն, Նիցա, Սեն-Շամոն, Փարիզ), մենք ունենք հայկական մշակույթի կենտրոններ:

- **Պրն Քեբաբջյան, հումանիտար օգնությունը ժամանակավոր բնույթ է կրում, մինչդեռ ներկա փուլում Հայաստանն ավելի կարիք ունի այնպիսի միջոցառումների, որոնք կապահովեին նրա զարգացումն ու հետագա բարգավաճումը:**

- Լրիվ համաձայն եմ: Ժամանակները փոխվել են: Հիվանդանոցների, դպրոցների կառուցումն ու վերանորոգումը, իհարկե, լավ է: Սակայն այսօր համար մեկ խնդիրը մնում է արտադրությունը: Արտադրությունը կապված է ձեռներեցության հետ, կապիտալի ներդրման հետ, եւ իհարկե, ակնկալվող շահույթի: Իմ կարծիքով, դա նաեւ ՀԲԸՄ-ի դիրքորոշումն է. Հայաստանին օգնելու լավագույն ձեւը այստեղ ներդրումներ գրավելն է:

- **Ինչ-որ բան հաջողվո՞ւմ է անել:**

- Կարելի է ասել, որ ոչ: Անհրաժեշտ է որոշակի պայմանների առկայություն: Ես արդեն նման մի փորձ արել եմ Լեհաստանում, ուր իմ գերմանացի գործընկերների հետ գործարաններ ստեղծեցի: Եվ հիմա ես գիտեմ, թե ինչ սխալներ չպիտի անեմ:

- **Ի՞նչ է անհրաժեշտ Հայաստանին գործարար մարդկանց գրավելու համար:**

- Հստակ օրենքներ, ինչպես իրավական, այնպես էլ հարկային ոլորտում: Յուրաքանչյուր ձեռնարկող անձ պետք է հստակ պատկերացնի, թե ինչ են երկրի օրենքները, ինչպես են իրականացվում առեւտրային գործարքները, ինչպիսի շրջանառության մեջ են մտնում ներդրումները, ինչպիսին են հարկային զիջումները, եթե իհարկե, դրանք արվում են: Օրինակ, մի շարք երկրներում ներդնողները առաջին մի քանի տարիներին շահութահարկ չեն վճարում, հաշվի առնելով, որ այդ ժամանակահատվածում ձեռնարկությունը գրեթե չի ունենում շահույթ:

- **Մենք ունենք սեփականաշնորհման եւ օտար ներդրումների նախարարություն:**

- Այո, բայց դա փաստորեն երկու նախարարությունների միաձուլումից ստեղծված նոր նախարարություն է, որը նոր է կազմակերպվում: Ներկա պահին ինձ համար իրավիճակը մնում է մութ թե տնտեսական, թե հարկային, թե հասարակական ոլորտներում: Ասենք, ապահովագրությունը: Արդյոք ներդրվող կապիտալը կարո՞ղ է ապահովագրվել: Կան մի շարք հարցեր եւ խնդիրներ, որոնք պետք է հստակեցվեն եւ ներկայացվեն: Այսպես, ներդրումների առաջին փորձերը արեցին Ամերիկայից եւ Մեծ Բրիտանիայից եկած իմ ընկերներից ոմանք (չեմ ցանկանում անուններ տալ), սակայն նրանք այնքան դժվարությունների հանդիպեցին, որ ստիպված էին դադարեցնել: Անձամբ ես մտադիր էի այստեղ

նկարների շրջանակների արտադրություն կազմակերպել: Սակայն դա իր լավ չէր ընտրված: Դա 1992 թիվն էր: Հայաստանը գտնվում էր էներգետիկ ճգնաժամի մեջ: Բացի այդ, պետք է կազմակերպել այն ապրանքի արտադրությունը, որի նկատմամբ տեղում պահանջարկ կա եւ որը շահութաբեր է:

- **Ո՞րն է ձեր այս այցելության նպատակը:**

- Իմ այս այցելությունը կարճատեւ է եւ անձնական բնույթ է կրում: Իմ երեք տարվա բացակայության ժամանակ ինձ այնքան են պատմել Հայաստանի մասին, որ որոշեցի ինքս գալ եւ տեսնել:

- **Ի՞նչ բան է փոխվել երեք տարում:**

- Երբ խոսքը արմատական փոփոխությունների մասին է, ապա ոչ: Իմ կարծիքով, Չինաստանից, Թուրքիայից եւ Իրանից բերված ապրանքներով առեւտուր անելը դեռ փոփոխություն չի նշանակում: Դրանք ամենացածրորակ ապրանքներն են, որոնք միջազգային շուկայում չեն վաճառվում: Եվ բոլորն էլ գիտեն, որ առեւտուրը դրամի արտահանում է, այն հարստություն չի ներմուծում երկիր: Կապիտալի կուտակման միակ տեղը արտադրությունն է: Մենք գտնում ենք, որ այսօր անհրաժեշտ է բերել ոչ թե ամերիկյան կամ ֆրանսիական հումանիտար օգնություն, այլ ամերիկյան եւ ֆրանսիական արտադրություն:

- **Փորձե՞լ եք բանակցել կառավարության հետ:**

- Իմ այցելությունը շատ կարճ էր, եւ ուղղակի տեղեկացա իրերի ներկա դրվածքին, որպեսզի անհրաժեշտ ցուցումներ տամ նրանց, ովքեր ուզում են համագործակցել Հայաստանի հետ:

- **Արդյոք վերջերս Ֆրանսիայի քաղաքական բեմում տեղի ունեցած փոփոխությունները որեւէ կերպ կանդրադառնա՞ն հայկական հարցի նկատմամբ Ֆրանսիայի դիրքորոշման վրա:**

- Ըստ էության ոչ: Ֆրանսիայի արտաքին քաղաքականության կարգավորողը նախագահն է: Հայկական համայնքը գտնում է, որ Ֆրանսիան բավականաչափ ուշադիր չէ Հայաստանի նկատմամբ: Մեզ համար ուրախալի էր Ֆրանսիայի մասնակցությունը Մինսկի խմբի համանախագահությանը: Մյուս կողմից, մեզ շատ վրդովեցրեց Սեբիլինգերի զեկույցը: Եվրախորհրդարանում Ֆրանսիայի զեկուցողը շեշտը դրել էր տարածքային անձեռնմխելիության սկզբունքի վրա: Մենք աշխատում ենք մեր ուժերի ներածի չափ լոբբիներ ստեղծել եւ ցույց տալ, որ հայ համայնքը գործուն ուժ է: Մենք օգտագործում ենք մեր քվեարկության իրավունքը: Մենք հետեւողականորեն օգնում ենք Հայաստանին անկախ նրանից, թե ով է պետության ղեկին: Դա մեզ չվերաբերող խնդիր է: Հայաստանի ղեկավարությանը ընտրում է Հայաստանի բնակչությունը:

- **Ինչպիսի՞ տրամադրություն է իշխում այսօր հայ համայնքում՝ լավատեսակա՞ն, թե՞ հոռետեսական:**

- Կարելի է ասել նույնը, ինչ որ այստեղ: Երկու փուլով էլ անցել ենք: Սակայն, կոռուպցիայի բարձր տոկոսը Հայաստանում խիստ վհատեցնող է: Մենք գտնում ենք, որ սա երկրի առաջխաղացումը խցանող շատ լուրջ գործոն է: Եվ հետո խոսելով շատ առաջ չենք գնա, պետք է ինչ-որ բան սկսել անել: Հիշենք, թե ինչ վիճակում էին Կորեան, Սինգապուրը պատերազմից հետո եւ ինչ են դարձել հիմա:

Հարցազրույցը վարեց
ԻՌԵՆ ՍԱՐՈՅԱՆ

Քարտեզագրությունը արդիական դառնալու պահանջներ է ներկայացնում

2000 տարի առաջ, երբ հանրագիտակ Պտղոմեոսը ձեռքի տակ եղած հարթ կտավին պատկերում էր իր իմացած Երկիր մոլորակը, չէր կարող պատկերացնել, որ նոր թվարկության XXI դարի նախաշեմին Հայաստան երկրում «քարտեզ» հասկացությունը կսեղմվի ճիշտ նույն կտավի մեջ, երկրի պատկերը մաթեմատիկական հիմք ունեցող ինչ-որ թղթի վրա: Մինչդեռ մեր երկիրը, ինչպես հին աշխարհում, այդպես էլ միջնադարում հանդիսացել է քարտեզագրության ոլորտում առկա ամենաառաջադեմ գաղափարների կրողը, հաճախ նույնիսկ նախանշելով բնագավառի զարգացման ուղիները: Այնուամենայնիվ, պատմական հայտնի իրադարձությունների բերումով թե հայալեզու առաջին տպագիր քարտեզը (XVII դ.), եւ թե հաջորդող գործերը լույս են տեսել հայրենիքի սահմաններից դուրս, դրանով իսկ արգելակելով հայ քարտեզագրական մտքի զարգացումը: Եվ այսօր, երբ աշխարհում առաջ են եկել գեոինֆորմացիոն համակարգեր, երբ տասնյակ երկրներում, որտեղ գործում են նման կառույցներ, ավելի շատ բան գիտեն Հայաստանի մասին, քան մենք, քարտեզը մեզանում դեռ դիտվում է չափազանց պարզունակ կարգավիճակի ներքո, սոսկ ապահովելով երկհազարամյա վաղեմիության սկզբունքները:

Ներկայումս մենք ամբողջական եւ մասնակի որեւէ գաղափար չունենք մեր տարածքի մասին՝ քարտեզների բնակչության, ժողովրդի տեղաշարժի եւ ժողովրդագրական այլ ցուցանիշների, բոլոր տեսակի ճանապարհների վիճակի եւ շահագործման վերաբերյալ: Այսօր մեզ անհայտ են (կամ տեսանելի չեն) հանրապետության հողերի, անտառային ծածկույթի, շահագործվող եւ հետազոտվող հանքավայրերի, արդյունաբերական ձեռնարկությունների մաշվածության եւ դիտանիության, նրանց հումքային բազաների, ինչպես նաեւ տրանսպորտային ուղիների եւ սպառող շուկաների հեռավորության գործակիցները:

Աշխարհի շատ երկրներում գործում են «Գեոինֆորմացիոն համակարգեր եւ քարտեզագրություն» ծառայություններ, որոնք ցանկացած երեւույթ կարող են պատկերել գունային, գծային, թվային եւ այլ եղանակներով, հնարավորություն ունենալով նաեւ դասակարգել, համակարգել, խմբավորել եւ վերլուծել յուրաքանչյուր հարցադրում: Տեղեկատվական բանկերի ձեւավորումը ներառում է շարունակական ընթացք, քանզի ամեն րոպե փոփոխվում է ամեն բան եւ յուրաքանչյուր նոր տեղեկություն հնարավորություն է տալիս հայտնաբերելու համապատասխան խնդրի ամենանպատակահարմար լուծումը: Տարբերակի կարգով քննարկենք մի օրինակ:

Ասենք, ցանկություն կա սեփականաշնորհելու Այրումի պահածոների գործարանը կամ ներդրում կատարել այնտեղ: Այդ հարցի առավել նպատակահարմար լուծման համար անհրաժեշտ է ունենալ մի քանի քարտեզ՝ համապատասխան տեղեկատվությամբ. ե՞րբ է հիմնադրվել գործարանը, որքա՞ն է եղել արտադրանքի ծավալը եւ աշխատողների թիվը լավագույն տարիներին, որտե՞ղ է սպառվել գործարանի արտադրանքը եւ ի՞նչ եղանակով, ինչպիսի՞ հզորությունների է տիրապետում այսօր, որքա՞ն բնակչություն է մնացել ավանում եւ տեղաշարժի առումով ինչպիսի՞ն են միտումները, որքա՞ն է գործարանի հեռավորությունը տրանսպորտային ճանապարհներից եւ ի՞նչ վիճակում են այդ ճանապարհները, ի՞նչ հեռավորության վրա է հումքային բազան, որտե՞ղ են արտադրանքի սպառման մոտակա եւ հեռավոր շուկաները եւ այլն: Ըստ որում, այս ամենը պետք է դիտվի ըստ ողջ երկրի այսօրվա վիճակն արտացոլող քարտեզների, քանզի վերլուծությունը կարող է «հուշել» ավելի նպատակահարմար օբյեկտ: Առանց նման տեղեկատվության, առանց լույս եւ պարզ (անընդհատ նորացվող, ինչպես արվում է արտասահմանում) քարտեզների ուսումնասիրման, ոչ մի ներդնող ողջամիտ մարդ ձեռք չի գա որեւէ օբյեկտի: Այս ամենը վերաբերում է տնտեսության բոլոր ճյուղերին՝ ծանր եւ թեթեւ, ինչպես նաեւ քիմիական արդյունաբերությանը, գյուղատնտեսությանը, տրանսպորտին եւ կապին, սպասարկման ոլորտին, առողջապահությանը, ֆիզկուլտուրային եւ սպորտին: Փոխարենը մեզանում տպագրվում են միանման բուկլետներ (օրինակ, ոչ մի տեղեկություն չպարունակող «Հայաստանի մարզային բաժանում» եւ այլն), որոնք հավակնում են կոչվելու ժամանակակից քարտեզ, ապահովելով, ի դեպ, կրտսեր դպրոցի մակարդակը: Այսօր օրախնդիր է դարձել «Գեոինֆորմացիոն համակարգի եւ քարտեզագրության» ազգային ծառայության հիմնումը, եթե, իհարկե, մենք ցանկություն ունենք դառնալու լիիրավ երկիր: Ներկայումս դեռ երկու խոչընդոտ՝ գործի անհրաժեշտության ընկալման պակասը եւ կադրերի բացակայությունը, արգելակում են դրա հաստատումը: Մինչդեռ մենք ունենք ԽՍՀՄ-ից ժառանգած քարտեզագրության եւ գեոինֆորմացիայի ինստիտուտ, որի զբաղվածությունն իրականում սահմանափակվում է վաղուց հայտնի չափագրական արդյունքների անընդհատ վերահաստատմամբ: Բնավ չանտեսելով չափագրական ուսումնասիրությունների կարեւորության աստիճանը, այնուամենայնիվ, ստիպված ենք նշել, որ այսօր հարկավոր է բոլոր աշխատանքները կազմակերպել նպատակային ուղղությամբ, հստակ պատկերացնելով գործի էությունը եւ նպատակը: Անհրաժեշտ է կատարել կադրերի կազմում եւ ուղղել հետագա աշխատանքները, հենակետ արձանագրել երկրի ներկայիս վիճակը: Պետական բարձր կարգավիճակ ունենալու դեպքում (ինչպես արտասահմանում է) նա մեխանիզմ է, որ կարող է լավ աշխատել: Համոզված եմ, որ տեղեկատվական բանկերի ստեղծման եւ նրանց հիման վրա գեոինֆորմացիոն համակարգերի ձեւավորման, ինչպես նաեւ (որպես վերջնական արդյունք) համապատասխան բազմաբնույթ քարտեզների տպագրման դեպքում «Հայաստանը կհայտնաբերվի նորեն», ինչը հնարավորություն կընձեռի չափազանց կարճ ժամանակահատվածում գտնելու վաղուց որոնվող նախապատվությունները: Ինքնըստինքյան ենթադրվում է, որ ամբողջ ձեռնարկությունը բնութագրվում է նաեւ ստրատեգիական եւ պաշտպանական կարեւորագույն նշանակությամբ, եւ այս հանգամանքը եւս խոսում է հօգուտ ծառայության բարձր կարգավիճակի: Կարծում ենք, ՀՀ կառավարությունը չի կարող անտեսել պետական նշանակություն ունեցող այս հարցի անհրաժեշտությունը եւ պետք է որ ամենամոտ ժամանակներում ձեռնարկի վճռական քայլեր ի նպաստ «Գեոինֆորմացիոն համակարգի եւ քարտեզագրության» ազգային ծառայության հիմնադրման:

ԱՐԻՍ ԴԱՇԴԵՆՅԱՆ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ

Ցըլմազի կառավարության կազմավորումը զինված ուժերի անզեն հաղթանակ է

Մեջլիսը քննարկեց կառավարության ծրագիրը

Հուլիսի 10-ին Թուրքիայի Ազգային մեծ ժողովի՝ Մեջլիսի լիագումար նիստում քննարկվեց վարչապետ Մեսութ Ցըլմազի կառավարության ծրագիրը: Քննարկումներն ընթացան ընդդիմություն-իշխանություն անհաշտ պայքարի ոճին համապատասխան, տեղիք տալով բուռն բանավեճերի եւ վիրավորանքի հասնող փոխադարձ մեղադրանքների: Սա, թերեւս, կարելի է հասկանալ: Սակայն միանգամայն անհասկանալի է, երբ կառավարության ծրագրի քննարկումները դուրս են գալիս իշխանություն-ընդդիմություն պայքարի շրջանակներից եւ հանգեցնում են երկրի քաղաքականությանը բանակի միջամտության կողմնակիցների ու դրա հակառակորդների բախման միջոց: Այդպիսով, կասկածի տակ է դրվում Թուրքիայում խորհրդարանական համակարգի ներկայացուցչական բնույթը: Միաժամանակ, ամրապնդվում են ընդդիմության տեսակետները, թե Ցըլմազի կառավարության կազմավորումը ոչ այլ ինչ էր, քան ժողովրդավարության նորմերի կոպիտ խախտում, որ վերկուսակցական ուժերի թելադրանքով կատարվեց հանրապետության նախագահի կողմից: «Վերկուսակցական ուժեր» հասկացողությունը տվյալ դեպքում վերաբերում է բանակին, եւ իշխող կուսակցությունների ներկայացուցիչները իսլամական «Բարօրություն» կուսակցության հեռացումը իշխանությունից դիտարկելով որպես անհրաժեշտություն, ակամա քաղաքական պատվերի խոստովանություն են անում, ինչի արդյունքում էլ ծնվում է նոր կառավարությունը: Թուրքական որոշ թերթեր Նեջմեթթին Էրբաքանի կառավարության հրաժարականը պայմանավորում էին «անզեն ուժերի հաղթանակով»: Ինչ վերաբերում է Ցըլմազի կառավարությանը, ապա հաղթանակ էր նաեւ դրա կազմավորումը, որ ձեռք բերվեց քաղաքականության զինված ուժերի անզեն միջամտության արդյունքում:

«Բարօրություն» կուսակցություն-զինված ուժեր հակասությունները Թուրքիայում ակնհայտ էին: Հուլիսի 10-ի քննարկումներում զինված ուժերին ակնհայտորեն հակադրվեց «Ճշմարիտ ուղի» կուսակցությունը: «Ենի Գունայդըն» թերթի վկայությամբ, կուսակցության նախագահ Թանսու Չիլլերի նկատմամբ զորահրամանատարների հարաճուն անհանդուրժողականության պայմաններում Չիլլերը դարձավ բանակի հարձակումների թիրախ: Չիլլերի դիմադրության հետեւանքով զինված ուժերի հակասությունները «Բարօրություն» կուսակցության հարթությունից կտրուկ փոխադրվեցին «Ճշմարիտ ուղի» կուսակցության հարթություն: Դրան հետեւեց հակաչիլլերյան քարոզչության սկզբնավորումը երկրում: Քանի որ դա նախագահ Սուլեյման Դեմիրելի հավանությամբ նախաձեռնել էր բանակը, իսկ Մեսութ Ցըլմազը վերջիններիս դրածոն է, ուստի այդ քարոզչությունն ինքնաբերաբար սրեց առանց այդ էլ սրված Ցըլմազ-Չիլլեր հակասությունները, որոնք առավելագույնս դրսեւորվեցին նոր կառավարության ծրագրի քննարկումներում:

Նշենք, որ Մեջլիսում գործող կանոնակարգի համաձայն, ելույթի համար կուսակցական խմբակցություններին տրվում է 45 րոպե: Անհատական ելույթները սահմանափակվում են 15 րոպեով: Ելույթներին պատասխանի իրավունքով 45 րոպե է տրամադրվում նաեւ կառավարությանը: Քանի որ Ցըլմազի կառավարության մաս կազմող «Ժողովրդավարական Թուրքիա» կուսակցությունը Մեջլիսում ընդամենը ունի պատգամավորական 14 տեղ, մինչդեռ խմբակցություն կազմելու համար անհրաժեշտ է 20-ը, ուստի ծրագրի պաշտպանությամբ հանդես եկան նաեւ «Հայրենիք» եւ Ձախ-ժողովրդավարական խմբակցությունները: Հակառակ դրան, ծրագիրը խիստ քննադատության ենթարկեցին «Բարօրություն» եւ «Ճշմարիտ ուղի» խմբակցությունների ներկայացուցիչները: Ինչ վերաբերում է ժողովրդա-հանրապետական կուսակցությանը, ապա նրա խմբակցությունը վիճակահանության քմահաճույքով առաջինը հանդես եկավ: Կառավարության ծրագրի վերաբերյալ խմբակցության տեսակետներն անձամբ ներկայացրեց կուսակցության նախագահ Դենիզ Բայքալը: Նա մասնավորապես ասաց. «Իշխանությունից նախորդ կառավարության հեռացումը կատարվեց արտասովոր պայմաններում: Ուստի նույնքան արտասովոր են նոր կառավարության կազմավորման նախադրյալները: Այդ պայմանները երկրում առաջ էին բերել քաղաքական խորը ճգնաժամ: Եթե նոր կառավարությանը չհաջողվի լրջորեն վերլուծել ճգնաժամի պատճառները, ապա նա հազիվ թե նախորդից տարբերվի»: Բայքալը անվճռականության մեջ մեղադրեց Ցըլմազին, մի անգամ եւս հիշեցրեց նրան երկրում ութամյա պարտադիր ուսուցման անցնելու, Մեջլիսում պատգամավորական անձեռնմխելիությունը վերացնելու, վաղաժամկետ ընտրություններ նշանակելու վերաբերյալ ժողովրդահանրապետական կուսակցության պահանջները: Նա Ցըլմազին կոչ արեց ցույց տալ քաղաքական անհրաժեշտ կամք եւ նշեց. «Եթե կառավարությունը ի վիճակի չէ կատարելու մեր պահանջները, ապա ինչ իմաստ ունի աջակցել նրան: Ինչո՞ւ է նա խուսափում ընտրություններից, չէ՞ որ դա նշանակում է ժողովրդից վախենալ»: Վերջում նա ավելացրեց. «Ժողովրդա-հանրապետական խմբակցությունը վստահություն է հայտնելու, բայց ոչ թե կառավարությանը վստահելու, այլ իշխանությունից «Բարօրություն» կուսակցությանը հեռացնելու համար»:

Այվազ Գյոքդեմիրը, որ ներկայացնում էր «Ճշմարիտ ուղի» խմբակցությունը, իր ելույթն սկսեց հետեւյալ կերպ. «Կառավարությունը վստահության քվե չի ստանալու, եթե անգամ ստացավ, գործադիր իշխանություն չի դառնալու, ենթադրենք, որ մի կերպ դարձավ, միեւնույն է, անգործունեության է մատնվելու: Մեջլիսում առհասարակ բանավեճերը ծավալվում են կառավարության ծրագրի շուրջ: Բայց ինչ բանավեճ, երբ կառավարությունն ինքնին վիճարկման առարկա է»: Այնուհետեւ նա ընդգծեց երկրում վաղաժամկետ ընտրությունների անցկացման անհրաժեշտությունը եւ նոր վարչապետին դիմելով ասաց. «Մեծարգո Ցըլմազ, Դուք Ձեր թիկունքում կարողացաք ուժ կուտակել: Ես Ձեզ շնորհավորում եմ: Սա, ինչ խոսք, հզոր ուժ է, բայց ամենեւին էլ մաքուր չէ»:

«Բարօրություն» խմբակցության տեսակետներն իրենց արտահայտությունը գտան Բյուլենթ Արընչի խոսքերում: «Մեր ժողովուրդը, ասաց նա, համակրում է զինվորականությանը, բայց որ զինվորի թրի տակով անցնող կառավարությանը չի համակրում, անժխտելի փաստ է»: Այնուհետեւ նա կառավարություն կազմելու պարտականությունները Ցըլմազին հանձնարարելու առնչությամբ դատապարտեց Դեմիրելին եւ հիշեցրեց նրան, որ քաղաքականությունն էլ ունի իր բարոյականությունը: Նրա կարծիքով, Ցըլմազի կառավարությունը մութ ուժերի կողմից պարտադրվել է ժողովրդին, նրա կազմավորումը հանրապետության նախագահի ֆինանսական շրջանակների եւ Ազգային անվտանգության խորհրդի դավադրության արդյունքն է:

Ծրագրի պաշտպանությամբ հանդես եկավ կառավարության մաս կազմող Ձախ-ժողովրդավարական կուսակցության նախագահ Բյուլենթ Էջեւիթը, որ զբաղեցնում է փոխվարչապետի պաշտոնը: Նա իր ելույթում անդրադարձավ Էրբաքանի կառավարության գործունեության բացասական հետեւանքներին եւ այն սպառնալիքներին, որոնք կասկածի տակ են դրել աշխարհիկ հանրապետական կարգերի գոյությունը Թուրքիայում: Էջեւիթը խիստ ոճով քննադատեց Թանսու Չիլլերին, նշելով, թե նրա անպատասխանատու գործելակերպի պատճառով փակուղու առաջ է կանգնել Թուրքիայի արտաքին քաղաքականությունը: Էջեւիթին հետեւեց վարչապետ Ցըլմազը այն տարբերությամբ, որ եթե մեկը իր հիմնական ուշադրությունը բեւեռում էր երկրի արտաքին խնդիրների վրա, ապա մյուսը բեւեռեց Թուրքիայի ներքին, այդ թվում տնտեսական խնդիրների վրա, հավասարապես քննադատելով թե Չիլլերին, թե Էրբաքանին:

Ցըլմազի կառավարության ծրագրի քննարկումները նույն օրը ուշ երեկոյան ավարտվեցին: Այսօր Մեջլիսի օրակարգում վստահության քվեի հարցն է: Բայց թե երբ են ավարտվելու Թուրքիայում բանակի դերի, քաղաքականությանը նրա միջամտության, նոր կառավարության օրինականության շուրջ ծավալվող բանավեճերն ու Մեջլիսում զինված ուժերի հրամանատարությանը հակադրվող կուսակցությունների մեկուսացումը, դժվար է ասել: Առավել քան դժվար է կանխորոշել, թե երբ է հաղթահարվելու քաղաքական համակարգի ճգնաժամը երկրում, որ այդ բոլոր բանավեճերի հիմքն է:

ՀԱԿՈԲ ՉԱԲՐՅԱՆ

ԾԱՂՐԱՆԿԱՐԸ ՀԵՂԻՆԱԿԻ

ՀԱՄԱՌՈՏ

Կոֆի Անանը ՄԱԿ-ի վերջին հույսն է

1997 թ. հուլիսի 16-ին ՄԱԿ-ի գլխավոր քարտուղար Կոֆի Անանը հանդես կգա ՄԱԿ-ի վերակառուցմանն առնչվող իր ծավալուն ծրագրով: Հայաստանում ՄԱԿ-ի հասարակական տեղեկատվության բաժնի ներկայացուցիչ տիկին Էնկա Կերեդեն հայտարարեց. «Միավորված ազգերի կազմակերպությունում բարեփոխումների մի շարք փորձեր էին արվում նաեւ նախորդ գլխավոր քարտուղարների կողմից, սակայն երբեք կազմակերպության պատմության մեջ արմատական վերակառուցման նման ծրագիր չի կիրառվել»: Նա ավելացրեց. «Կոֆի Անանը վերջին հույսն է Միավորված ազգերի համար: Վերակառուցման իր ծրագիրը ամբողջ կազմակերպության համար ուղեցույց սկզբունք է դառնալու քսանմեկերորդ դարում»: Գլխավոր քարտուղարի մամուլի ասուլիսի կապակցությամբ Հայաստանի մամուլի ազգային ակումբը 1997 թ. հուլիսի 17-ին ժամը 10:30 կազմակերպում է ասուլիս ՄԱԿ-ի հասարակական տեղեկատվության բաժնի ներկայացուցիչ տիկին Էնկա Կերեդեի հետ:

Հայաստանում ՄԱԿ-ի հասարակական տեղեկատվության բաժին

ՆԱՏՕ-ի ընդարձակումը կարժենա տարեկան 200 մլն դոլար

Հուլիսի 9-ին, Միացյալ Նահանգների NBC ռադիոկայանին տված հարցազրույցում ԱՄՆ-ի պետքարտուղար Մադլեն Օլբրայթը հայտարարել է, թե Չեխիայի, Հունգարիայի եւ Լեհաստանի անդամակցության հաշվին ՆԱՏՕ-ի դեպի Արեւելք ընդարձակումը ամերիկյան հարկատուների վրա կնստի տարեկան 200 մլն դոլար: Նա վստահություն է հայտնել, որ ամերիկացիներն ըմբռնումով պիտի մոտենան ու քաջալերեն ՆԱՏՕ-ի որոշումը, քանի որ դրա շնորհիվ կպաշտպանվեն ամերիկյան շահերը Եվրոպայում, եւ զգալիորեն կնվազի պատերազմների հավանականությունը:

«ԵՐԵՒԱՆ» ՏԵՂԵԿԱՏՎԱԿԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆ

Սենատը հաստատեց Ջորջ Թենեթի նշանակումը ԿՀՎ տնօրենի պաշտոնում

ՎԱՇԻՆԳՏՈՆ, 11 ՀՈՒԼԻՍ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: ԱՄՆ-ի Կոնգրեսի Սենատը հինգշաբթի հաստատեց Ջորջ Թենեթի նշանակումը Կենտրոնական հետախուզական վարչության տնօրենի պաշտոնում: Դրանով իսկ վերջ դրվեց Թենեթի ֆինանսական գործերի պատճառով չորս ամիս տեւած անորոշությանը: Ինչպես հաղորդել է ԻՏԱՌ-ՏԱՍՍ-ը, նրա թեկնածությունը ոչ մի առարկություն չի հարուցել Սենատում, ինչպես եւ հետախուզության սենատական կոմիտեում:

Շամիլ Բասաեւը հրաժարական տվեց

10 ՀՈՒԼԻՍ, RFI, «ԱԶԱՏՈՒԹՅՈՒՆ»: Ֆրանսիական գործակալության հաղորդակցության համաձայն, չեչենական զինվորական առաջնորդ Շամիլ Բասաեւն այսօր հրաժարական տվեց եւ ազատեց առաջին փոխվարչապետի պաշտոնը, որը նա ստանձնել էր ապրիլ ամսին: Ինտերֆաքսի հաղորդագրությունում չեն նշվում նրա հեռացման պատճառները: Նախկին դաշտային հրամանատար Արբի Մովսաեւը նույնպես հրաժարական տվեց՝ հեռանալով Անվտանգության ծառայության ղեկավարի պաշտոնից: ԻՏԱՌ-ՏԱՍՍ-ին տված հարցազրույցում երկուսն էլ հրաժարվել են հայտնել հրաժարականի պատճառները: Սակայն պնդել են, թե իրենք կամովին են նման որոշում կայացրել եւ խնդրել են. «Ավելորդ քաղաքական կրքեր չբորբոքել»: Չեչնիայի նախագահ եւ վարչապետ Ասլան Մասխադովից առայժմ արձագանք չի ստացվել:

Խորտակվեց իրաքցիներին անօրինաբար Հունաստան փոխադրող նավը

ԱՆԿԱՐԱ, 11 ՀՈՒԼԻՍ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: Էգեյան ծովում՝ Թուրքիայի տարածքային ջրերում, Իզմիր քաղաքից ոչ հեռու անցած գիշեր նավ է խորտակվել, որի մեջ գտնվում էին 40 իրաքցիներ: Նրանք փորձում էին ընդհատակյա կարգով տեղափոխվել Հունաստան: ԻՏԱՌ-ՏԱՍՍ-ը հաղորդել է, որ միջադեպի հետեւանքով 11 մարդ զոհվել է, 5 հոգի փրկվել է Թուրքիայի ռազմածովային ուժերի առափնյա պահպանության ստորաբաժանումների կողմից: Մնացածների որոնումները շարունակվում են: Թուրքիայի իրավասու մարմինների տվյալներով, Հյուսիսային Իրաքից Հունաստան քաղաքացիների անօրինական փոխադրմամբ զբաղվում էին Ստամբուլի մի խումբ բնակիչներ: Յուրաքանչյուր իրաքցի խարդախամոլներին վճարել էր 1000 դոլար: Երկու հանցագործներ կալանվել են, նրանց գործով հետաքննություն է սկսվել:

Խաղաղապահները Բոսնիայում սկսեցին ձերբակալել սերբ ենթադրյալ հանցագործներին

10 ՀՈՒԼԻՍ, «ԱԶԱՏՈՒԹՅՈՒՆ», BBC, RFI: Լրատվական գործակալությունները, վկայակոչելով ՆԱՏՕ-ի պաշտոնյաներին, հաղորդեցին, որ Բոսնիայում ռազմական գործողություն է սկսվել, որը նպատակ ունի ձերբակալելու այն սերբերին, որոնք մեղադրվում են պատերազմական հանցագործություններ կատարելու մեջ եւ պետք է կանգնեն Հաագայի միջազգային դատարանի առջեւ: Մի քանի այդպիսի անձինք ձերբակալվել են Պալեում եւ Սարաեւոյի Խաջիչեսկ արվարձանում: Պալեն բոսնիական սերբերի առաջնորդ Ռադովան Կարաջիչի, իսկ Խաջիչեսկը՝ հրամանատար Ռադկո Մլադիչի նստավայրերն են: Իսկ հյուսիսարեւելյան Բոսնիայի Պրիեդոր քաղաքում սպանվել է քաղաքային ոստիկանության նախկին պետ Դրլյաչան, որը մեղադրվում էր պատերազմի ժամանակ «էթնիկական մաքրումներ» կատարելու մեջ: Հաղորդվում է, որ նա 1 մարդ է սպանել եւ մեկն էլ ձերբակալվել է: Պրիեդորում գործողություն իրականացրած բրիտանացի խաղաղապահները հայտարարել են, թե նախկին ոստիկանապետ Դրլյաչան կրակ է բացել իրենց վրա, երբ փորձել են ձերբակալել նրան: ՆԱՏՕ-ի գլխավոր քարտուղար Սոլանան հայտարարեց, թե բրիտանացի խաղաղապահների գործողությունները լրիվին արդարացված էին: Իսկ Եվրամիության պաշտոնյաները պատճառաբանելով Բոսնիայի սերբական հատվածի օգնությունը դադարեցնելու երեկվա որոշումը հայտարարեցին, թե օգնությունը չի հատկացվի այնքան ժամանակ, քանի դեռ չի ձերբակալվել Ռադովան Կարաջիչը եւ որ հենց նա է տնօրինում ստվերային տնտեսության մի զգալի մասը ու հատկացվող օգնությունը ի վերջո նրա ձեռքին է հայտնվում:

ԱԶԳ

Մշակույթ

Կիմ Արզումանյանը՝ անուրանալի վաստակի տեր ռեժիսոր

Մեր օրերում սովորական, նույնիսկ միջակ կարողությունների տեր էստրադային մի երգիչ, երգչուհի, կամ դերասան, որը մի երկու դերով բեմ է բարձրացել, ավելի ճանաչում ունի արվեստասեր հասարակության շրջանում, քան մի օժտված, պատկառելի վաստակ ունեցող ռեժիսորը: Պատճառն այն է, որ ռեժիսորի անձը չի երեւում բեմում, եւ այն ամենը, ինչ հանդիսատեսը տեսնում է բեմում, վերագրում է դերասանին: Սա վերաբերում է ոչ միայն պարզ հանդիսատեսին: Անգամ պատշաճ մակարդակ ունեցող հանդիսատեսի համար դժվար է լինում զանազանել, թե բեմական անցուդարձից ո՞րն է դերասանինը, եւ որը ռեժիսորինը: Մինչդեռ իրականում դերասանը մարմնավորում է գերազանցապես ռեժիսորի մտահղացումները: Անբնական է, որ մինչեւ այսօր ռեժիսոր, արվեստի վաստակավոր գործիչ, պրոֆեսոր Կիմ Արզումանյանի մասին չի գրվել մի մենագրություն, ոչ իսկ ծավալուն մի ակնարկ՝ նրա գործի հաշվեկշիռը կատարելու նպատակով: Պատճառը ոչ այնքան հրատարակչական գործի ներկայիս անմխիթար վիճակն է, որքան Արզումանյանի մարդկային բնավորությունը: Անտրիտուր նվիրված լինելով իր գործին, նա երբեք հետամուտ չի եղել իր անձի թմբկահարմանը, իր անձը ցուցադրելուց զերծ է մնացել, չի ունեցել այդ հիվանդագին մարմաջը, ինչը ցավոք այնքան տարածված է մեր օրերում: Գիտեմ, որ արվեստը անբարիշտ է թվերի տրամաբանությանը, բայց ընթերցողին հստակ պատկերացում տալու համար հարկադրված եմ օգտվել թվերի ծառայությունից: Սունդուկյանի, Հակոբ Պարոնյանի անվան երաժշտական կոմեդիայի, Պատանի հանդիսատեսի թատրոններում, թատերական ինստիտուտի ուսանողական բեմում, ռադիոյով եւ հեռուստատեսությունում Արզումանյանի բեմադրությունների թիվը հասնում էր մոտ հարյուր հիսունի, այլեւս չեմ խոսում տասնյակ եւ տասնյակ հեռուստատեսային հաղորդումների մասին, որոնցից լավագույնները գեղագիտական հաճույք են պատճառել հեռուստադիտողներին: Սա դեռ բոլորը չէ: Արզումանյանը հեղինակ է մեկ տասնյակից ավելի բեմավորումների, նույնքան թարգմանությունների: Իսկ սա հեղինակից պահանջում է թատերագրի ձիրք, դրամատուրգիական մտածողություն, նուրբ ճաշակ, լեզուների, մանավանդ մայրենիի խոր իմացություն:

Կիմ Արզումանյանը թատերական մասնագիտական հիմնավոր կրթություն է ստացել: Ես նկատի չունեմ միայն թատերական ինստիտուտում ուսումնառության տարիները, այլեւ Սունդուկյանի անվան թատրոնի այն բարերար միջավայրը, ուր մի քանի տարի ստեղծագործեց նա ինստիտուտն ավարտելուց անմիջապես հետո: Ամենօրյա շփումները հայ բեմի մեծահամբավ վարպետների՝ Ա. Գուլակյան, Լ. Քալանթար, Վ. Աճեմյան, ապա եւ Վ. Փափազյան, Օ. Գուլազյան, Հ. Ներսիսյան, Վ. Վաղարշյան, Ա. Ավետիսյան, Գ. Ջանիբեկյան եւ մյուս երեւելի արվեստագետների հետ, հարստացրին երիտասարդ արվեստագետին, ձեւավորեցին նրա թատերական ըմբռնումները: Արզումանյանը տառը չէ, որ առավ այս մեծերի արվեստից, վերցրեց ոգին եւ դրանով իսկ կարողացավ պահել ստեղծագործողի սեփական դեմքը, ինքնությունն ու անհատականությունը:

Թատերական ինստիտուտի շրջանավարտ Արզումանյանի ավարտական աշխատանքը եղավ Լ. Գերասկինայի «Հասունության ատեստատ» պիեսի բեմադրությունը Պատանի հանդիսատեսի թատրոնում, որն արժանացավ քննական հանձնաժողովի գերազանց գնահատականին, որից հետո Սունդուկյանի անվան թատրոնի գեղարվեստական ղեկավարությունը նրան հրավիրեց թատրոն: Մայր թատրոնում Կ. Արզումանյանի առաջին ինքնուրույն գործը եղավ Հ. Գալաեւի «Սերը լուսաբացին» պիեսի բեմադրությունը: Հաջորդը, որը վկայեց ռեժիսորի հասունացումը, Մովզոնի «Մի խուլ նրբանցքում» պիեսի բեմադրությունն էր:

1957-ին, երբ Հայաստանում հիմնադրվեց հեռուստատեսությունը, որը կոչված էր լինելու բոլոր գեղեցիկ արվեստների ցուցադրավայրը, Կիմ Արզումանյանը տեղափոխվեց հեռուստատեսություն՝ կարճ մի հասված ստանձնելով գեղարվեստական հաղորդումների գլխավոր ռեժիսորի պարտականությունները, եւ իր գործընկերոջ՝ Մարաս Մարինոսյանի հետ դրեց հեռուստաթատրոնի առաջին հիմնաքարերը: Արզումանյանը կարճատեւ ընդմիջումներով քառորդ դար աշխատեց հեռուստատեսությունում: Այդ տարիները ռեժիսորի ստեղծագործության ամենաբեղմնավոր շրջանը եղան: Այդ միջոցին նա իրականացրեց վեց տասնյակ բեմադրություն: Տարեց հեռուստադիտողները այսօր էլ մտաբերում են Արզումանյանի գողտրիկ բեմադրությունները՝ Շիրվանզադեի «Արտիստը», Գ. Զոհրապի «Փոստալը», Վ. Թոթովենցի «Արաբական բալլադը», Գ. Սարյանի «Իրանին» եւ այլն: Ռեժիսոր Կ. Արզումանյանին բնորոշ են գրական գործի բծախնդիր ընտրությունը, ապա եւ խոր ակնածանքը հեղինակի, մանավանդ դասական հեղինակների հանդեպ: Հավատարիմ ռեժիսորական արվեստի դասական ավանդներին, խորապես զգալով իր ժամանակի հեւքն ու շունչը, կարողանում է ստորագծել ու թանկը շեշտի տակ առնել այն, ինչը հուզել կարող է ժամանակակից հանդիսատեսին: Հմտորեն կարողանում է սեղմել, խտացնել գրական գործը, առանց խաթարելու: Ուստի նրա բեմադրություններում չկան անհարկի, հնարածին հավելումներ ու սղումներ, եւ եթե կան, դրանք բխում են գրական գործի ներքին տրամաբանությունից: Եվ վերջապես, դերասանին տեսնելու կարողությունը, որն ի հայտ է գալիս դերակատարների ընտրության ժամանակ: Հենց այս իմաստով նշանակալից էին նրա հաջողված բեմադրությունները՝ Դյուրենմատի «Ֆիզիկոսները», էդ. դե Ֆիլիպոյի «Սանիտայի քաղաքագլուխը», Վիվյանի «Փողոցային վերջին թափառաշրջիկը», Չապեկի «Սպիտակ հիվանդությունը», Ա. Քալանթարյանի «Բացեք ձեր աչքերը» եւ այլն:

Կ. Արզումանյանի նշանակալից ստեղծագործություններից էր Երվանդ Օտյանի «Միջնորդ տեր պապա» երգիծական վեպի եռամասանոց բեմավորումն ու բեմադրությունը, որն առանձնանում էր ժամանակի ու միջավայրի ճշմարիտ ընկալումներով, կերպարների գրավիչ հստակությամբ, մատուցման պատշաճ մակարդակով:

Մյուս մեծածավալ ստեղծագործությունը, որը լայն ճանաչում գտավ հեռուստադիտողների շրջանում, «Սայաթ Նովա» բեմադրությունն էր (սցենարը Հ. Սուրադյանի): Ու եթե գեղարվեստական առումով անկատար եղավ, պատճառով, որ հնարավորություն չտվին ռեժիսորին իրականացնելու իր մտահղացումները: Սկզբում այն հեռուստատեսային հերթական մի հաղորդում էր՝ մի երկու նկարահանված պատկերներով: Եվ եթե մնաց ժապավենի վրա, ապա շնորհիվ Արզումանյանի համառ ու տեւական ջանքերի:

Կիմ Արզումանյանն այն արվեստագետներից է, որն ապրում ու ստեղծագործում է իր գործի բարոյական արդյունքին մի նոր բան հավելելու մտահոգությամբ:

Եվ այդ էր, որ նրան կրկին տարավ Պատանի հանդիսատեսի, երաժշտական կոմեդիայի, Սունդուկյանի անվան թատրոնները, թատերական ինստիտուտի ուսանողական բեմ, եւ ամենուրեք ստեղծվեցին ուշադրության արժանի բեմադրություններ: Մայր թատրոնում Արզումանյանը իրականացրեց իր լավագույն բեմադրությունը՝ Սարդուի «Մադամ Սան ժեն»-ը, որն այլեւս մնայուն մի էջ է Սունդուկյանի անվան թատրոնի հարուստ տարեգրության մատյանում:

Կ. Արզումանյանն այն արվեստագետն է, որ խորապես ըմբռնեց դերասանական արվեստի անցավոր բնույթը եւ կամեցավ եկողներին հանձնել մեր բեմի մեծ վարպետների բեմական գլուխգործոց կերպարներից առանձին հատվածներ: Ցավոք այստեղ էլ չօգնեցին նրան այն մարդիկ, ովքեր պարտավոր էին օգնելու, եւ մենք կորցրինք շատ թանկ մասունքներ: Իսկ այն մի քանի դրվագները, որ Արզումանյանը օպերատոր Լ. Պողոսյանի հետ հանձնեց ժապավենին, տեխնիկապես անկատար են եւ շատ հեռու իրականից:

«Ոչ եղիցի չեղյալ, զորս ինչ եղեւն», ասել է միջնադարի մեր հանճարեղ փիլիսոփան:

Կ. Արզումանյանն այսօր իր ստեղծագործական կորովը կենտրոնացրել է եւ թատերական ինստիտուտում, ամբողջովին նվիրվել երիտասարդ սերունդի դաստիարակությանը: Նրա սաներից մի քանիսն արդեն հայտնվել են բեմերում ու կինոպաստառի վրա:

Մաղթենք Կիմ Արզումանյանին արեւշատություն, որպեսզի այսուհետ եւս ծառայի մեր թատերական արվեստին նույնպիսի ջերմեռանդությամբ, ինչպես ծառայել է կես դար շարունակ:

ԳԵՒՈՐԳ ԱԲԱՋՅԱՆ

ԿԻՆՈՅԻ ՏՈՒՆ

Գերմանական կինոյի օրերը Երեւանում

Հունիսի 10-ին Կինոյի տանը սկիզբ առավ գերմանական կինոֆիլմերի ցուցադրումը: Միջոցառման կազմակերպիչներն են եվրոպական մշակութային ընկերությունը (Գերմանիա), Հայաստանի Հանրապետությունում Գերմանիայի դեսպանությունը, Հայաստանի մշակույթի, երիտասարդության հարցերի եւ սպորտի նախարարությունը, Հայաստանի կինեմատոգրաֆիստների միությունը, «Արեւելք-Արեւմուտք» մշակութային կենտրոնը: Հայ հանդիսատեսին ներկայացվելու են գերմանական կինեմատոգրաֆիայի վերջին տարիների աչքի ընկնող աշխատանքներ՝ «Այրվող կյանք» (ռեժիսոր Պետեր Վելց), «Պրինցենբադ» (ռեժիսոր Ռիխարդ Բլանկ) եւ «Կոդոդուս» (ռեժիսոր Ֆրանկ Բայեր) ֆիլմերը:

Դրվագ «Այրվող կյանք» ֆիլմից

Միջոցառման հանդիսավոր բացմանը ներկա էր Հայաստանի Հանրապետությունում Գերմանիայի դեսպան Ֆիլիպ Մյուլլերը:

ՉԱՐԵՆՑ-100

Հարազատ դստեր հայացքով

Իր բնույթով առանձնահատուկ էր Եղիշե Չարենցի ծննդյան 100-ամյակին նվիրված հուշ-երեկոն, որը տեղի ունեցավ Երեւանի Կոմիտասի անվան կամերային երաժշտության տանը: Նախորդ հոբելյանական բազմաթիվ հանդիպումներից այն տարբերվում էր նրանով, որ առաջին անգամ մեծ բանաստեղծին ներկայացրեց, նրա փոթորկահույզ կյանքի եղերական վախճանի մասին նոր տեղեկություններ հայտնեց հոբելյարի հարազատ դուստրը՝ գրականագետ Արփենիկ Չարենցը: Նրան ներկայացրեց բանաստեղծ, բանասիրական գիտությունների դոկտոր Արտեմ Հարությունյանը, որն ասաց, թե ներկաներին բացառիկ հնարավորություն է ընձեռվել լսելու բանաստեղծի սիրասուն դստեր խոսքը հոր մասին:

Արփենիկ Չարենցի ինքնատիպ վերլուծական խոսքը նոր լույս սփռեց մեր ժամանակի մեծագույն բանաստեղծներից մեկի գրական հարուստ ժառանգության, նրա կյանքի հատկապես վերջին շրջանի առեղծվածային, մութ ծալքերի վրա, վերաիմաստավորեց Նարեկացի, Քուչակ, Թումանյան, Իսահակյան ծնած հայ հինավուրց գրականության անդաստանում Եղիշե Չարենց երեւույթի հայտնությունը:

Բանաստեղծի անձնական կյանքի մինչեւ այժմ անհայտ մի դրվագ պատմեց թանգարանի տնօրեն, բանասիրական գիտությունների դոկտոր Հենրիկ Բախչինյանը: Ուշագրավն այն էր, որ պատմությունը կապված էր երեկոյի բանախոսի՝ Արփենիկ Չարենցի հետ:

Դերասաններ Ազատ Գասպարյանի, Ռուբեն Կարապետյանի, ասմունքող Համբարձում Սահակյանի շնորհիվ ներկաները մեկ անգամ եւս հաղորդակցվեցին Եղիշե Չարենցի բանաստեղծական հարուստ աշխարհին: Նրանք արտասանեցին բանաստեղծի հանրահայտ, ինչպես նաեւ ընթերցողների լայն շրջաններին սակավ հայտնի ստեղծագործություններից:

Հուշ-երեկոյի համերգային բաժնում ելույթ ունեցան Կոմիտասի անվան լարային քառյակը եւ դաշնակահարուհի Մարինե Աբրահամյանը:

Եղիշե Չարենցի ծննդյան 100-ամյակին նվիրված հուշ-երեկոն կազմակերպել էին ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի ակումբների հայկական դաշնությունն ու կամերային երաժշտության տունը:

Հուշ-երեկոյի ռեժիսոր Օլյա Սարգսյանը զրույցի ժամանակ ընդգծեց, որ Եղիշե Չարենցի ծննդյան 100-ամյակին նվիրված հոբելյանական հանդիպումների շարքը հարստացավ բարձր մակարդակի եւ արժեքավոր նոր միջոցառմամբ:

ՀՐԱՉՅԱ ՄԱՐՏԻՐՈՍՅԱՆ

ԳԵՂԱՆԿԱՐՉՈՒԹՅՈՒՆ

Մշակույթի հայկական ֆոնդի նոր հրատարակությունը

Մշակույթի հայկական ֆոնդը լույս է ընծայել 1988-89 տարիների գեղարվեստական ալբոմ-ուղեցույցը, որն արդեն ավանդական է դարձել

ֆոնդի բազմակողմանի եւ ընդգրկուն գործունեության ծիրում: Ալբոմ-ուղեցույցում զետեղված են արդի հայ քանքարավոր գեղանկարիչների, դրանց թվում Արեւշատ Ավագյանի, Ռուբեն Հովսեփյանի, Արտաշես Հունանյանի, Էդուարդ Արաքչյանի, Սարո Գալենցի, Վիլիկ Զախարյանի, Լիլիթ Սողոմոնյանի եւ այլոց մեկական աշխատանքներ՝ ուղեկցված հայերեն, ռուսերեն եւ անգլերեն հակիրճ կենսագրական տվյալներով:

ՆՈՐ ԱՆՈՒՆՆԵՐ

Ռախմանինովի պրելյուդները՝ կոնսերվատորիայի սաների կատարմամբ

– Սերգեյ Ռախմանինովի պրելյուդների շարքը՝ գողտրիկ մարգարիտներ են դաշնամուրային երաժշտության համաշխարհային գանձարանում, ցավոք, մեզանում հազվադեպ կատարվող, ասում է Երեւանի Կոմիտասի անվան կոնսերվատորիայի պրոֆեսոր Ալեքսանդր Գուրգենովը: Հավանաբար նաեւ այդ պատճառով լեցուն էր Սայաթ-Նովայի անվան երաժշտական դպրոցի դահլիճը, ուր հիշյալ 24 մանրանվագների կատարմամբ հանդես եկան ճանաչված մանկավարժի սաները: Հանրապետական մրցույթի դիպլոմանտ Արմինե Հարությունյանի, Տաթեւիկ Եսայանցի, Հանրապետական մրցույթի դափնեկիր Կարինե Պողոսյանի, Ինգա Կարապետյանի, Նարա Տոնոյանի, Լիլիթ Դալլաքյանի, Յանա Ավդալյանի, Զարա Նազարյանի, Համառուսաստանյան մրցույթի դիպլոմանտ Աննա Արզումանյանի՝ Սերգեյ Ռախմանինովի պրելյուդների մեկնաբանումներն աչքի ընկան պատանեկան անպաճույճ քնարականությամբ, կերպարային գունեղությամբ:

Յուրաքանչյուր անգամ Ալեքսանդր Գուրգենովի սաներին ունկնդրելիս համոզվում ես, որքան խոր ու նրբին աշխատանք է ներդնում փորձառու երաժիշտ-դաշնակահարը յուրաքանչյուր ուսանողին՝ ապագա մասնագետ կերտելու ոչ դյուրին եւ շնորհակալ գործում:

Համերգը, որ բացառիկ հաջողությամբ ընթացավ, երկար կմնա հանդիսատեսի հիշողության մեջ:

Թ. Հ.

ԱԶԳ

Մարզական

ԱՍՏՂԵՐԻ ԿՅԱՆՔԻՑ

Միայնակ աստղը ֆուլնի-օ ցեղից

Լեգենդար Գարինչայի ճակատագիրը ինչպես միշտ զբաղեցնում է բրազիլական ֆուտբոլի սիրահարների միտքը: Զարմանալի վարպետությունը, որը ցուցադրում էր այդ մարդը, խաղալով «Բոտաֆոգոյի» եւ ազգային հավաքականի կազմում, նրա ողբերգական մահը, ստիպում են վերադառնալ Գարինչայի անձնավորությանը ոչ միայն լրագրողներին, այլեւ լրջամիտ գրողներին:

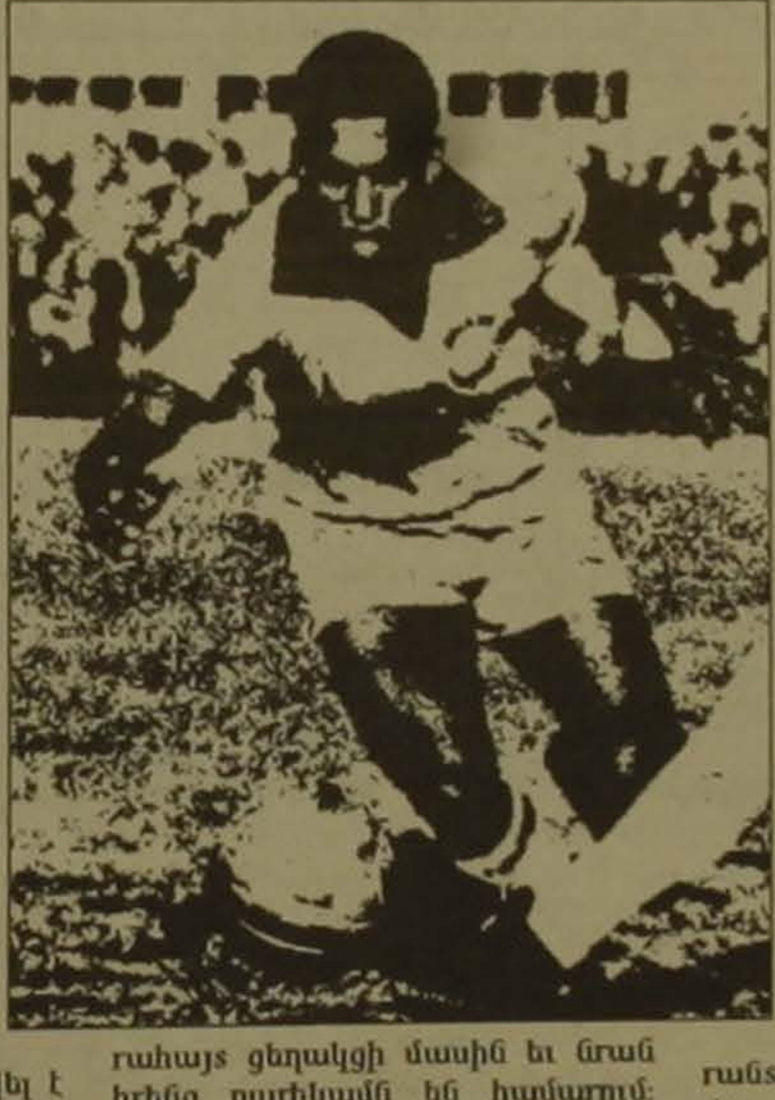

Բրազիլիա-Անգլիա (3-1) խաղից հետո, 1962 թ. Չիլիում կայացած աշխարհի առաջնությունում, բրիտանական թերթերից մեկը մի խորհրդավոր հարցի առաջ կանգնեց. «Ո՞ր մոլորակից է մեզ մոտ եկել Գարինչան»: Այս հարցին հիմնավոր պատասխան տվեց բրազիլական արձակագիր Ռույ Կաստրոն: «Միայնակ աստղը», այսպես է կոչվում նրա գիրքը, որը հրատարակվել է Բրազիլիայում 1,5 տարի առաջ: Այս գրքում ամբողջովին եւ մանրամասնորեն նկարագրվում է Գարինչայի կյանքը: Կատարելով հսկայական հետազոտական աշխատանք, Ռույ Կաստրոն կարողացավ գտնել Գարինչայի նախնիների փոքրիկ հայրենիքը եւ անգամ կազմեց բոլոր ժամանակների եւ սերունդների լավագույն մարզիկի ծագումնաբանական տոհմածառը: Իհարկե, այս մարզիկը ո՛չ Մարսից է իջել, ո՛չ էլ Վեներայից: Գարինչան ծնվել է հնդկացիների ֆուլնի-օ ցեղի հետնորդների ընտանիքում, որոնք գաղթել են Բրազիլիայի հյուսիս-արեւելքից Ռիո-դե-Ժանեյրոյի մերձակայք, դեռեւս անցյալ հարյուրամյակի կեսերին:

Ռույ Կաստրոյի հետազոտությունները այնքան են հետաքրքրել բրազիլական «Պլակար» ամսագրի լրագրողներին, որ նրանք չեն հանգստացել, մինչեւ որ չեն գտել ֆուլնի-օ հնդկացիների գյուղը, որը գտնվում էր Պերնամբուկո նահանգի խորքում: Այն կոչվում է Ագուաս Բելաս եւ գտնվում է նահանգի մայրաքաղաք Ռեսիֆիից մոտ 314 կմ հեռավորության վրա: Այժմ այդ գյուղում ապրում են մոտ 2000 հնդկացիներ:

Ֆուլնի-օցիները շատ են լսել հանրահայտ ցեղակցի մասին եւ նրան իրենց պարեկամն են համարում: Գյուղի ամենատարեց բնակիչը՝ 84-ամյա Մանոել Ֆրանսիսկո Ռիբեյրոն լրագրողներին ասել է, որ Գարինչայի փառքն այն ժամանակ հասել էր նաեւ իրենց գյուղ. «Մարդիկ ասում էին, որ մեզնից ինչ-որ մեկը խաղում է Ռիոյի առաջատար ակումբներից մեկում եւ հիանալի տիրապետում է գնդակին»:

Հետաքրքիր է, որ ֆուտբոլը գյուղում շատ է սիրված եւ առաջատար տեղ է զբաղեցնում: Ֆուլնի-օ հնդկացիների թիմը «Գուարանի» անունն է կրում, նրա կազմի մեջ մտնում են 35 սիրող-խաղացողներ, որոնք շաբաթը 2 անգամ մարզվում եւ խաղում են նահանգի 3-րդ դիվիզիոնի առաջնությունում: Ընդ որում, «Գուարանին» մերձակայքի լավագույն ակումբներից մեկն է: «Մեզ պետք չեն պրոֆեսիոնալ ֆուտբոլիստներ, «Գուարանիի» կազմում պետք է խաղան միայն իսկական հնդկացիներ», մի փոքր մեծամտությամբ ասել է թիմի մարզիչ Մարկո Աուրելիոն:

Անցյալ տարի, տեղացիների Օլիմպիադայի ժամանակ (Բրազիլիայում նման մրցումներ էլ են անցկացվում), ֆուտբոլի ֆուլնի-օ ցեղի հավաքականը գրավեց 2-րդ տեղը: Ճիշտ է, դաշտը, որտեղ նրանք խաղում են, մի պնդացած կավե հրապարակ է, առանց խոտի: Խոտածածկ մարզադաշտը հնդկացիների տենչալի երազանքն է: Երկու տարի առաջ «Գուարանիի» ղեկավարները համարձակություն հավաքեցին եւ մեկնեցին երկրի մայրաքաղաք Բրազիլիա, գնացին սպորտի նախարարություն, նախարար սենյոր Էդսոն Արանտես դո Նասիմենտոյի (Պելեի) մոտ, որպեսզի դրամ խնդրեն նոր մարզադաշտ կառուցելու համար:

«Հուսով էինք, որ Պելեի եւ Գարինչայի հին մտերմությունը կօգնի այս հարցը լուծել, հիշում է ժիլվան Լունան, «Գուարանիի» տնօրեններից մեկը, բայց ոչինչ չստացվեց»:

Կամ ֆուտբոլի արքային Գարինչայի ցեղակիցների մասին «վատ են հաղորդել», կամ էլ նրանց այցը Պելեի ցուցակի մեջ չեն գրանցել, մի խոսքով, հանդիպումը չի կայացել:

Այդպես էլ, մինչեւ հիմա հնդկացիները խաղում են իրենց հին կավե դաշտում...

Պատրաստեց
ՆԱԻՐԱ ՆԱԶԱՐՅԱՆԸ

ԼՈՒՐԵՐ

Բեյրութում մեկնարկեցին պանարաբական խաղերը

Երեկ Բեյրութում տեղի ունեցավ Պանարաբական խաղերի բացման հանդիսավոր արարողությունը: Միջոցառմանը մասնակցելու համար արդեն Լիբանանի մայրաքաղաք են ժամանել 20 երկրների մոտ 20 հազար մարզիկներ: Պանարաբական առաջին խաղերը կայացել են 1953 թ. եգիպտոսի միջերկրածովյան Ալեքսանդրիա քաղաքում: Այն ժամանակ մեկնարկներ են դուրս եկել արաբական 8 երկրների պատվիրակներ:

Օլիմպիադա 2000-ի ֆուտբոլի մրցաշարը 4 քաղաքներում

2000 թ. օլիմպիական խաղերի ֆուտբոլի մրցաշարը Սիդնեյից բացի կանցկացվի Ավստրալիայի եւս 4 քաղաքներում ու կմեկնարկի օլիմպիադայի բացումից երկու օր առաջ: Նման որոշում է ընդունվել խաղերի կազմակերպիչների կողմից ֆուտբոլի միջազգային ֆեդերացիաների ասոցիացիայի (ՖԻՖԱ) խնդրանքով եւ ֆուտբոլիստներին խաղերի միջեւ հանգստանալու ավելի երկար ժամանակ տալու նպատակ է հետապնդում:

Հուլիսի 11-ին Կիեւում տեղի ունեցավ Դեւիսի գավաթի առաջին փուլի առաջին հանդիպումը Ուկրաինայի եւ Մեծ Բրիտանիայի հավաքականների միջեւ: Բրիտանացի Թիմ Հենմանը հաղթեց Անդրեյ Ռիբալկոյին եւ առաջին միավորը բերեց իր թիմին:

Բորիս Բեքերը աստիճանաբար հեռանում է

Ուիմբլդոնյան մրցաշարի եռակի հաղթող գերմանացի թենիսիստ Բորիս Բեքերը հայտարարել է ԱՄՆ բաց առաջնությանը՝ «Մեծ սաղավարտի» շարքի վերջին մրցաշարին մասնակցելու որոշման մասին: Առաջնությունը տեղի կունենա օգոստոսի 25-ից սեպտեմբերի 7-ը Նյու Յորքում: Անցյալ տարի այս հեղինակավոր մրցաշարը վնասվածքի պատճառով բաց թողած 29-ամյա Բեքերը ասել է, որ հավանաբար դա իր վերջին ելույթը կլինի «Մեծ սաղավարտի» մրցումներում:

ՀԵՏԱՔՐՔՐԱԿԱՆ

Քարիմ Աբդուլ Ջաբարը բասկետբոլի անվճար դասեր է տալիս

NBA-ի աստղ Քարիմ Աբդուլ Ջաբարը, որ բասկետբոլին նվիրվելու համար պարգեւատրվել է բազմաթիվ մրցանակներով, վաստակած հանգիստը նվիրել է ճանապարհորդություններին եւ մարզաձեւի գաղտնիքները երիտասարդության ուսուցանելուն: Վերջերս նա ցուցադրական դասեր տվեց մոսկովյան մարզիկներին, իսկ այսօր գտնվում է Իսրայելում: Նրա ծրագրում ոչ միայն երիտասարդների հետ շփումն է: Աբդուլ Ջաբարը հուսով է հանդիպել Իսրայելի ռաբբիին, իսկ երեկ այցելեց մզկիթ, քանի որ մահմեդական է:

Բումերանգի նետումը կարող է ընդգրկվել օլիմպիադայի ծրագրում

Ֆրանսիայում բումերանգների նետման մրցույթ անցկացվեց: Այս գեղեցիկ մրցաձեւը 2000 թվին Սիդնեյի օլիմպիական խաղերում կներկայացվի որպես ցուցադրական մարզաձեւ:

Եղանակը վատացրեց գոլֆիստների տրամադրությունը

Գոլֆի «Լամոնդ» հեղինակավոր մրցաշարի երկրորդ օրը խափանվեց ուժեղ մրրիկի պատճառով: Եղանակին զուգահեռ վատացավ նաեւ խաղացողների տրամադրությունը: Այս մարզաձեւի առաջատար մասնագետներից մեկի՝ Գրեգ Նորմանի խաղը եւս չստացվեց: Առաջատարների ցուցակը այսօրվա դրությամբ հետեւյալն է. Եռման, Հեգման, Ջոնս:

Ծաղկեփ նոր համազգեստ՝ «Մանչեսթեր Յունայթեդ»

Անգլիայի ֆուտբոլի հերթական առաջնության մեկնարկի նախօրեին խանութներում հայտնվել է նոր համազգեստ՝ բողարկված ի պատիվ երկրի հնագույն ակումբներից մեկի՝ «Մանչեսթեր Յունայթեդի»: Մեկ շապիկը կարժենա մոտ 16 ֆունտ ստեռլինգ: Ըմպելիքին մեծ հաջողություն են կանխատեսում:

Ֆրանսիայում շարունակվում է ավանդական «Տուր դը Ֆրանս» հեծանվավազքը: 6-րդ փուլում Լը Բլանկից Մարենես, հուլիսի 11, դեղին մարզաշապիկը կրող Սեդրիկ Վասոյոն (աջից) ավստրալիացի Ստյուարտ Օ'Գրեյդի հետ առաջնորդում է հեծանվարշավը:

ՀԱՄԱՌՈՏ

Պայքարը շարունակում է միայն գյումրեցի մարզիկը

Մակեդոնիայի Վիտոլա քաղաքում շարունակվող բռնցքամարտի Եվրոպայի պատանեկան առաջնությունում հայ մարզիկների ելույթների մասին հերթական նորություններն է հայտնել սպորտվարչության լրատվական ծառայություն զանգահարած Հայաստանի պատանեկան հավաքականի ավագ մարզիչ Ֆելյա Ալեքսանյանը: 91 կգ քաշային կարգում հանդես եկող գյումրեցի դինամոյական Բագրատ Օհանյանը կիսաեզրափակիչում հանդիպեց լեհ բռնցքամարտիկ Ռուդիկ Վալդարսկուն եւ բացահայտ առավելության հասավ նրա նկատմամբ: Ընդ որում, երկրորդ ռաունդում Օհանյանը նոկդաունի ենթարկեց մրցակցին: Հուլիսի 13-ին գյումրեցի բռնցքամարտիկը եզրափակիչում կհանդիպի ռուսաստանցի Եվգենի Շանկովնիկովին: Ցավոք, երեւանցի Արմեն Մարգարյանը (66 կգ) կիսաեզրափակիչ դուրս գալու համար մրցամարտում զիջեց ադրբեջանցի մարզիկին:

Հայ լեռնադահուկորդներին՝ օլիմպիադային մասնակցելու նախնական թույլտվություն

Լեռնադահուկային սպորտի միջազգային ֆեդերացիան պաշտոնական գրություն է ուղարկել մարզաձեւի հանրապետական ֆեդերացիա, որով հաստատել է ծաղկաձորցի սպորտի վարպետներ Արսեն եւ Սեյրան Հարությունյանների մասնակցությունը ճապոնիայի Նագանո քաղաքում կայանալիք «սպիտակ» օլիմպիադային: Թույլտվությունը հիմնված է մրցաշրջան 97-ում հայ լեռնադահուկորդների ցույց տված արդյունքների վրա՝ աշխարհի առաջնությունում եւ տարբեր միջազգային մրցաշարերում: Միաժամանակ սպորտվարչության լրատվական ծառայության հաղորդմամբ, փաստաթուղթը պետք է վերջնականապես վավերացնի նաեւ Միջազգային օլիմպիական կոմիտեն:

«Հայսիկոդը» նվաճեց ֆորֆբոլի վերնագավաթը

Հայաստանի ճարտարագիտական համալսարանի մարզադահլիճում անցկացվեց ֆորֆբոլի Հայաստանի վերնագավաթի խաղարկությունը «Հայսիկոդ» եւ ԵրՊԻ թիմերի միջեւ: Հանդիպումը 16-13 հաշվով շահեցին հայսիկոդցիները, որոնք էլ իրավունք նվաճեցին մասնակցելու սեպտեմբերի վերջին Բելգիայի մայրաքաղաք Բրյուսելում կայանալիք եվրոպական ակումբների գավաթի թիմային խաղարկությանը, հայտնեցին սպորտվարչության լրատվական ծառայությունից:

«Սպարտակի» ռեգբիստների հերթական հաղթանակը

«Հայաստան» ՍՄ մարզադաշտում կայացավ ռեգբիի հանրապետության պատանեկան առաջնության հերթական խաղը: «Սպարտակ» թիմի ռեգբիստները 52-12 հաշվով պարտության մատնեցին «Խաչակիրներին», տեղեկացրեցին սպորտվարչության լրատվական ծառայությունից: «Սպարտակը» ավելի մեծացրեց միավորների տարբերությունը եւ 9 միավորով միանձնյա գլխավորում է մրցաշարային աղյուսակը: Իրենց հաշվին 3 միավոր են գրանցել «Խաչակիրները»: Մեկ խաղ պակաս անցկացրած «Բազեի» միավորների սյունակում առայժմ նշված է 0 թիվը:

Սարգիս Սարգսյանը՝ կիսաեզրափակիչում

ԱՄՆ Նյուպորտ քաղաքում անցկացվող թենիսի խոշոր մրցաշարում (մրցանակային հիմնադրամը 255 հազար դոլար) խաղացվեցին քառորդ եզրափակիչ փուլի առաջին հանդիպումները: Մրցաշարին մասնակցող հայաստանցի Սարգիս Սարգսյանը, այս փուլում 6-3, 7-5 հաշվով առավելության հասավ ավստրալիացի Շենդոն Շյուլեյի նկատմամբ: Հնդիկ թենիսիստ Լեանդեր Պայեսը 6-3, 7-6 հաշվով հաղթեց Գերմանիայի դրոշի ներքո հանդես եկող Ալեքս Ռադուլեսկուին:

ADANA
COMMERCIAL BANK

★ Ընդամենը 1% -ով կատարում ենք փոխանցումներ Մոսկվայից և Սանկտ-Պետերբուրգից 1 օրվա ընթացքում, իսկ աշխարհի այլ երկրներից՝ 3 օրվա ընթացքում անհատ և իրավաբանական անձանց համար:

★ Ամենաշահավետ պայմաններով տարածում ենք Master Card/ Euro Card և սպասարկում ենք Master Card/ Euro Card, Visa, Diners Club, JCB:

★ Ընդունում ենք ավանդներ հետեւյալ տոկոսադրույքներով՝

ԺԱՄԿԵՏ / ՏԱՐԱԴՐԱՄ	1 ԱՄԻՍ	2 ԱՄԻՍ	3 ԱՄԻՍ	6 ԱՄԻՍ	9 ԱՄԻՍ	12 ԱՄԻՍ
USD DEM FRF	2.5%	5.0%	9.0%	18.0%	27.0%	36.0%
AMD RUR	3.0%	6.0%	10.0%	20.0%	30.0%	40.0%

Նվազագույն գումարը չի սահմանափակվում:

★ Կատարում ենք բանկային ցանկացած գործառնություն:

Դիմեցեք ԱԴԱՆԱ ԲԱՆԿ
Երևան, Նալբանդյան 5, հեռ. 58-38-64, 58-59-80

Հարգելի դիմորդներ

Վերջին ժամանակներս Հայաստանի կապի համակարգում էլեկտրական կապի գծերը փոխարինվում են մանրաթելային օպտիկական կապի գծերով, որը թույլ է տալիս մեկ գծով հաղորդել ինֆորմացիայի մեծ հոսքեր, ապահովել անհրաժեշտ աղմկակայունությունը, ինչպես նաեւ փոքրացնել կապի գծերի չափերը եւ քաշը: Այս է պատճառը, որ օպտիկական կապը այժմ էլեկտրակապի բնագավառի գիտա-տեխնիկական առաջընթացի ամենաառաջավոր ուղղությունն է:

Ելնելով վերոհիշյալից՝ ՀՊՃՀ-ում բացվել է «Օպտիկական կապի ֆիզիկա եւ տեխնիկա, բազմուղի հեռուստակապային համակարգեր» նոր մասնագիտությունը, որը հովանավորվում է ՀՀ կապի նախարարության կողմից: Մասնագիտության լավագույն շրջանավարտները հնարավորություն կունենան շարունակելու ուսումը «Կապի միջոցներ, հեռուստահաղորդակցություն» մասնագիտությամբ մագիստրատուրայում եւ ասպիրանտուրայում: Լավագույն ուսանողները կստանան բարձր կրթաթոշակներ եւ կապահովվեն աշխատատեղերով:

Հարգելի դիմորդներ, շտապեք ներկայացնել ձեր դիմումները ՀՊՃՀ-ի ռադիոտեխնիկայի եւ կապի հիմունքների սեկտորում նոր բացված գերհեռանկարային «Օպտիկական կապի ֆիզիկա եւ տեխնիկա, բազմուղի հեռուստակապային համակարգեր» մասնագիտությամբ ուսանելու համար:

ՀՀ ԿԱՊԻ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ, ՀՊՃՀ

ԽԱՆՈՒԹԻ, ՕՖԻՍԻ ՀԱՄԱՐ

Հրաչյա Քոչար-13, առաջին հարկ, թիվ 5 արվեստանոց՝ 60 քառ. մետր մակերեսով, 5 մետր բարձրությամբ: Ունի անտրիսոլ եւ նկուղ-60 քմ:
Հեռ. 27-04-10, 26-75-21, Վահրամ
Գինը՝ 28.000 ԱՄՆ դոլար

ԼՈՒԾԱՐՎՈՒՄ Է
«ԷՄՄԱ»
ՍՊ ընկերությունը
Պետռեգիստրում գրանցման համարը 282.110.00630:
Վկայականի համարը 01Ա006525:
Զանգահարել 35-74-17:

ԵՐԵՎԱՆԻ ՆԱՂԱՇ ՀՈՎՆԱԹԱՆԻ ԱՆՎԱՆ
ԱՐՎԵՍՏԻ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԸ
ՀՐԱՎԻՐՈՒՄ Է ՍՈՎՈՐԵԼՈՒ

կերպարվեստի, երգ-երաժշտության, դեկորատիվ կիրառական արվեստի, գրականության, դերարվեստի, արվեստի պատմության եւ ժուռնալիստիկայի ցերեկային եւ հեռակա բաժիններում:

Համալսարան կարող են ընդունվել ութնամյա եւ միջնակարգ կրթությամբ 15 տարեկանից բարձր արվեստասեր երիտասարդները:

Ուսման տեւողությունը՝ 3 տարի: Դասավանդում են հանրապետության անվանի արվեստագետ դասախոսները: Ուսումնառության հետ մեկտեղ կազմակերպվում են գործնական պարապմունքներ՝ ցուցահանդեսներ, համերգներ, գրական-գեղարվեստական միջոցառումներ, էքսկուրսիաներ: Ավարտողներին կտրվի մասնագիտությանը համապատասխան որակավորումով դիպլոմ:

Դիմումներն ընդունվում են
1997 թ. հունիսի 15-ից սեպտեմբերի 10-ը,
ամեն օր ժ. 11-17-ը (բացի շաբաթ եւ կիրակի օրերից):

Քննությունները — սեպտեմբերի 12-ից:
Դասերը — հոկտեմբերի 1-ից:

Կերպարվեստի եւ դ/կիրառական բաժինների դիմորդների համար կազմակերպվում են գծանկարի երկամսյա նախապատրաստական դասընթացներ:

Հասցեն
Երեւան, Մ. Խորենացու փ. 26ա, Ռուսերի տուն, 5-րդ հարկ:
Հեռ. 52-18-03

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՎԻԱՈՒՂԻՆԵՐ
ԱՎԻԱԸՆԿԵՐՈՒԹՅՈՒՆԸ
ՏԵՂԵԿԱՑՆՈՒՄ Է, ՈՐ ՀՈՒԼԻՍԻ 1-ԻՑ

ԵՐԵՎԱՆ - ՍՏԱՄԲՈՒԼ - ԵՐԵՎԱՆ

ՉՎԵՐԹԸ ԿԿԱՏԱՐՎԻ ՇԱԲԱԹԱԿԱՆ ԵՐԿՈՒ ԱՆԳԱՄ
ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ և ՈՒՐԲԱԹ

Տոմսերը կարող եք ձեռք բերել
«ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՎԻԱՈՒՂԻՆԵՐ»-Ի ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ԳՐԱՍԵՆՅԱԿՈՒՄ
Մոսկովյան 18 հեռ. 583969
ինչպես նաեւ տուրիստական գործակալություններում

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՎԻԱՈՒՂԻՆԵՐ
ԱՎԻԱԸՆԿԵՐՈՒԹՅՈՒՆԸ
ՍԿՍԱԾ ՀՈՒԼԻՍԻ 15-ԻՑ ԱՄԵՆ ՈՒՐԲԱԹ
ԿԿԱՏԱՐԻ

ԵՐԵՎԱՆ - ԱԹԵՆՔ - ՍԱԼՈՆԻԿ

ՆՈՐ ՉՎԵՐԹԸ

Տոմսերը կարող եք ձեռք բերել
«ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՎԻԱՈՒՂԻՆԵՐ»-Ի ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ԳՐԱՍԵՆՅԱԿՈՒՄ
Մոսկովյան 18 հեռ. 583969
ինչպես նաեւ տուրիստական գործակալություններում

ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ Է

Առանձնատուն, 80 քառ. մ նկուղ-ավտոտնակով եւ երկու բնակելի հարկով (առանց ներքին հարդարանքի), «Զվարթնոց» կինոթատրոնի մոտակայքում (Մոնումենտ): Կա նաեւ մրգատու ծառերով փոքրիկ այգի:
Զանգահարել 27 22 57 ժամը 10-16, 58 33 26 ժամը 18-23

ՇՏԱՊ ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ Է

3 սենյականոց բնակարան 5 հարկանի քարե շենքի 5-րդ հարկում, 70/50 քմ, ավտոտնակով: Հրաչյա Քոչար 23 (նախկին Չեկի խանութի մոտ):
Հեռախոս՝ 22-42-68

ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

Կխնամեմ երեխա 10 ամսականից բարձր տարիքի:
Հեռ.՝ 24-88-56, 2-69-30

ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ Է

երկհարկանի տուն առանց ներքին հարդարանքի Նոր Արեշ 31 փողոցում: Հեռ. 45-59-99, 58-18-41

«ՄԵԼԼԱԹ» ԲԱՆԿԻ
ԵՐԵՎԱՆԻ ՄԱՍՆԱՃՅՈՒՂ

ՔԱՂԱՔԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆ,
ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆ, ԱՐԱԳՈՒԹՅՈՒՆ

ՖԻԶԻԿԱԿԱՆ ԵՎ ԻՐԱՎԱԲԱՆԱԿԱՆ,
ՌԵԶԻԴԵՆՏ ԵՎ ՈՉ ՌԵԶԻԴԵՆՏ ԱՆՁԻՆՔ
ԿԱՐՈՂ ԵՆ ՄԵԶ ՄՈՏ ՈՒՆԵՆԱԼ
ԸՆԹԱՑԻԿ ԵՎ ԺԱՄԿԵՏԱՅԻՆ ՀԱՇԻՎՆԵՐ

ԸՆԹԱՑԻԿ ՀԱՇԻՎՆԵՐԻ ԱՌԱՎԵԼՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ «ՄԵԼԼԱԹ» ԲԱՆԿՈՒՄ

- Ձեր հաշվի ակտիվ շարժը Ձեր նկատմամբ ունեցած բանկի վստահության ամրապնդումն է հետագա աշխատանքների համար:
- Դուք կարող եք Ձեր հաշվից ստանալ կանխիկ, ոչ կանխիկ, ցանկացած քանակությամբ գումար, ցանկացած ժամանակ, առանց որեւէ սահմանափակման:
- Փոխանցումներ ՀՀ ցանկացած բանկ եւ ցանկացած քաղաք՝ անվճար:
- Ձեր պատվերով կկատարվեն կոմունալ ծախսերի, կենսաթոշակային եւ բյուջեի վճարումներ, պարբերաբար փոխանցումներ:
- Ձեր հաշվից կկատարվեն կանխիկ վճարումներ Ձեր կողմից վստահված անձանց:

☐ «ՄԵԼԼԱԹ» ԲԱՆԿԸ ԱՊԱՀՈՎՈՒՄ Է ՁԵՐ ՀԱՇԻՎՆԵՐԻ ԳԱՂՏՆԻՈՒԹՅՈՒՆԸ:
☐ ԴՈՒՔ ԿԱՐՈՂ ԲԱՑԵԼ ՀԱՄԱՏԵՂ ՀԱՇԻՎՆԵՐ:
☐ «ՄԵԼԼԱԹ» ԲԱՆԿԸ ՁԵՐ ԲԱՆԿՆ Է:

ՀԱՍՑԵՆ՝ ՀՀ, Ք. ԵՐԵՎԱՆ, ՓԱՎՍՏՈՍ ԲՈՒԶԱՆԴԻ 1

«ՍՓՅՈՒՌ» ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ - Անվճար տեղեկություններ Հայաստանում գործող ձեռնարկությունների մասին (առաջարկ, պահանջարկ) հեռախոսով: 589167, 581351:

«Պարբերական» հրատարակչության տպարան, Երեւան-23, Արշակունյաց 2. Գրանցման թիվ 65. Դասիչ 69149. Պատվեր 618. Տպաքանակը 3000. Ստորագրված է տպագրության 11. 07. 1997. Գինը 100 դրամ